

Umeå universitet
Institutionen för psykologi
Psykologprogrammet
Examensuppsats, D-nivå, ht 2008

Faderskap ur ett genus och klassperspektiv- En diskurspsykologisk studie

Sandra Lindström

Handledare: Eva Magnusson

Faderskap ur ett genus och klassperspektiv

En diskurspsykologisk studie

Sandra Lindström

Denna studie har som syfte att studera arbetarklassfäders berättelser om sitt föräldraskap och familjeliv ur ett genus- och klassperspektiv. Frågeställningarna är hur informanterna beskriver sitt faderskap och dess förhållande till vardagsliv, barn och familj, samt hur detta kan relateras till genus- och klasstillhörighet. Deltagarna i studien är fem män vilka definierats som tillhörande arbetarklass. Samtliga män är etniska svenskar och lever i heterosexuella förhållanden. De är föräldrar till två eller flera barn, varav minst ett av barnen befinner sig i åldern 1,5-7 år. Materialet har insamlats med hjälp av kvalitativa intervjuer och sedan tolkats och analyserats utifrån ett diskurspsykologiskt förhållningssätt. Resultatet visar att pappornas föräldraskap, präglas av stort handlingsutrymme, flexibilitet och möjligheter att själva välja grad av delaktighet. Detta står i kontrast och relation till antaganden om moderskapets villkorslösa, ständigt närvarande föräldraskap.

Innehållsförteckning

1 Inledning och eget intresse	5
2 Utgångspunkter och centrala begrepp	7
2.1 Föräldraskapet	7
2.1.1 Pappa i dagens Sverige	7
2.1.2 Pappor, män och maskulinitet	8
2.2 Teoretiska förhållningssätt	9
2.2.1 Diskurspsykologi	9
2.2.2 Tolkningsrepertoarer	10
2.2.3 Subjektspositioner	11
2.3 Klasstillhörighetens betydelse	11
3 Syfte och frågeställning	12
4 Metod	13
4.1 Insamlingsmetod	13
4.2 Urval	13
4.3 Genomförande av urval och intervjuer	14
4.4 Deltagare	14
4.5 Etiska överväganden	15
4.6 Reflexivitet	15
4.7 Genomförande av analys	16
5 Resultat	17
5.1 Delteman	17
5.2 Papporna	19
5.2.1 Benjamin	19
5.2.2 Curt	24
5.2.3 Anton	29
5.2.4 Emil	32
5.2.5 Daniel	37
6 Sammanfattande diskussion och slutsatser	42

Referenser

Bilagor

1 Inledning och eget intresse

Mitt intresse för föräldraskap väcktes först i och med att jag själv blev förälder. Mycket kretsade runt barn, hur man gjorde och varför, vad som var jobbigt och vad som flöt på relativt okomplicerat. Diskussioner med andra föräldrar upptog en stor del av vardagslivet. När jag sedan började studera psykologi och vi läste om barns utveckling, familjer och om föräldraskapets psykologi på olika nivåer tyckte jag mig ofta uppleva en diskrepans mellan de teorier vi läste och hur diskussionerna med de faktiska föräldrarna i vardagen såg ut. Föreläsarna i psykologi pratade om föräldrar som "Mamma", speciellt det föräldra- och barnförhållande som skildrades under barnets första levnadsår. När det påpekades från oss elever om det ensidiga skildrandet av mamma som primär anknytningsperson kunde man få som förklaring att det var "lättast att säga mamma men att det naturligtvis kunde vara en mamma eller pappa som syftades på". Teorierna upplevdes dock som ofrånkomligt föråldrade och med svag anknytning till hur barn av vår tid levde, det vill säga med delaktiga mammor och pappor, med ensamstående föräldrar, med föräldrar av samma kön eller med skilsmässor och varannan-vecka-boende från tidig ålder. De psykologiska teorierna verkade inte riktigt ha hunnit med dessa förändringar. Genom att problematisera och dekonstruera föräldraskapets psykologiska betydelse kan vi lära oss mer om och förhoppningsvis vidareutveckla kunskapen inom detta område. Det som känns angeläget är att vi inom det psykologiska fältet på ett nytt sätt försöker integrera hur olika levnadsförhållanden samverkar och påverkar individer, familjer och barn, inte enbart utgå utifrån mamma-pappa-barnförhållanden i en könsstereotyp kärnfamiljsanda.

Några terminer senare hade ett intresse för social konstruktion och poststrukturalistiska teorier blivit ett viktigt inslag i mitt sätt att förhålla mig till de psykologiska teorierna och mycket tankar ägnades åt om hur man skulle kunna integrera och förhålla sig till dessa både som praktiserande blivande psykolog men också på en teoretisk nivå. Någonstans under den här perioden kom jag så småningom i kontakt med diskurspsykologin som var ett sätt att hantera och förhålla sig till de olika dimensionerna och spänningarna mellan olika fält. Det som tilltalade mig var hur vikt lades vid språkets betydelse för de psykologiska processerna och hur språk, vardagspraktiker och människors handlingar har betydelse för vilka vi är och vilka vi blir i interaktion med andra.

För att återknyta till föräldraskapet och hur jag vill närma mig ämnet i den studie som jag nu valt att göra hoppas jag att genom ett diskurspsykologiskt angreppssätt kunna problematisera och analysera föräldraskapets dimensioner och kanske visa på diskrepansen mellan teori och praktik, men även studera förhållandet mellan hur man talar om och förhåller sig till sitt föräldraskap beroende på olika sociala kontext. Något som jag upplevde under mina samtal med olika föräldrar var en skillnad i hur man såg på till exempel fördelning av föräldraledighet. Varför såg vissa föräldrar det som självklart att dela på föräldraledigheten medan andra såg det som självklart att mamman skulle ta ut alla dagar utom de lagstadgade 60 dagarna som inte kan överlåtas på den andre föräldern? Hur man delade föräldradagarna berodde oftast inte

bara på ekonomiska frågor, utan lika mycket verkade det som att frågor om hur man såg på kön och vad man uppfattade som naturligt för mammor respektive pappor att göra ledde till hur man delade på dagar. När jag befann mig i olika miljöer och kontext kunde jag också se att i vissa miljöer, till exempel den akademiska medelklassmiljö som universitet till stor del utgör, pratade man på ett visst sätt. Ord som *genus*, *strukturer* och ”det är väl självklart att mammor och pappor delar lika nuförtiden?” förekom frekvent och upprepades likt ett självklart mantra.

När jag pratade med kompisar och föräldrar från min gamla hembygd så pratades det istället om män och kvinnor eller mammor och pappor, och föräldraskapets vardag beskrevs snarare i termer som *naturligt* och *praktiskt* för familjen än om jämställdhet och genusstrukturer. Och även om vardagen i en barnfamilj kan te sig likartad oavsett vilken bakgrund eller utbildning man har så verkade det utifrån min verklighet som att man pratade om *samma saker* fast på olika sätt och med olika förklaringar.

Jag fann mig själv också finna just pappornas roll extra intressant- vad som gjorde att pappor fortfarande väljer att i så liten utsträckning vara föräldralediga, trots Sveriges generösa föräldraledighetslagar, massiva kampanjer för att få pappor att vara hemma mer, och det faktum att dessa kampanjer riktade sig till en universell ”Pappa”. Men om man vill nå föräldrar, till exempel pappor, kan eller bör man då rikta sig mot en ”Pappa” som är väsensskild från ”Mamma”, men antas ha allt gemensamt med andra pappor på grund av sitt kön, oavsett andra intersektionella skärningspunkter som till exempel klass, etnicitet eller sexualitet. Sociala kategorier som också kan betydelse för hur man ser på och i vardagspraktiker gör föräldraskap.

Det var också ett av skälen till att jag i denna studie valt att i analysen tillföra ett klassperspektiv på pappornas föräldraskap. Något som ofta framträder i litteraturen är en koppling mellan den rådande samhällseliga normen, om till exempel hur en far bör vara, och hur medelklassens värderingar ser ut. Medelklassens företrädare anses ha ett stort kulturellt kapital och befinner sig i positioner i samhället som innebär att de kan förmedla och föra ut sitt budskap på ett annat sätt än vad arbetarklassen kan (Hagström, 1999). Medelklassvärderingar verkar utifrån detta ha en stark koppling till de normativa faderskapsidealerna, något som alla pappor oavsett klasstillhörighet således förhåller sig till.

Det jag tycker saknas, och vill försöka tillföra med den här studien, är en analys av hur pappors och mäns sociala praktiker och handlingar förhåller sig till och interagerar med klasstillhörighet. De som tidigare nämnts och som ofta kommer till tals och får utrymme i samhällsdebatt och forskning är medelklassens pappor. Därför vill jag sätta fokus på arbetarklasspappors berättelser om sitt föräldraskap.

2 Utgångspunkter och centrala begrepp

2.1 Föräldraskapet

2.1.1 Pappa i dagens Sverige

Det står klart att beroende på vilka utgångspunkter man tar avstamp från så kan faderskap skildras på en mängd olika sätt. Det finns ofta kopplingar mellan faderskap och beskrivningar av föräldraledighetsdilemmat, det vill säga faderskap förknippas med ett bekymmersamt litet uttag av föräldraledighet. I den litteratur jag granskat inför detta arbete framgår det att det är önskvärt med mer engagerade och närvarande pappor, men både syftet med *varför* män ska vara föräldralediga och *hur* man ska få dem att vara föräldralediga och mer aktiva i sin papparoll skiljer sig åt i de olika böckerna. Personlig utveckling, nära relation till barnet, barnets behov av en manlig förebild, jämställdhet, barnets behov av bägge föräldrarna - det finns en mängd olika skäl som kan anges till varför pappor borde vara mer aktiva i sitt föräldraskap.

Hur vi talar om faderskap och pappor påverkar vårt sätt att agera och förstå mäns och kvinnors föräldraskap. En vanligt förekommande diskurs om faderskap kommer till uttryck bland annat genom rådgivningslitteratur, via mödra- och barnavårdscentraler, förskola och skola m.fl. Här förmedlas bilden av att pappa är en man som ställer upp för sin familj och som är positiv till jämställdhet mellan män och kvinnor (Hagström, 1999). Den politiska diskursen i Sverige har dessutom till stor del byggts upp på det faktum att människor förutsätts vilja samarbeta för ett jämlikt och delat föräldraskap (Votinius, 2007). Att dessa diskurser är de dominerande när det gäller föräldraskap blir således till ett faktum som varje man och pappa måste förhålla sig till på ett eller annat sätt när han talar om faderskap. Detta är oberoende av vad man som pappa väljer, vare sig han ansluter sig till normen eller inte, så måste han förhålla sig till den. Det vill säga att som man och pappa säga att ”karriären går före allt” eller att ”ta hand om barn är kvinnogöra” innebär en stor risk att få negativt bemötande från andra. Det finns troligen vissa sällskap där det kan gå hem att uttrycka sig på det sättet men i de allra flesta sammanhang skulle detta ses som ett väldigt burdust sätt att uttrycka sig på. Att uttrycka sig genom ett alltför tydligt könsbaserat maktförhållande på det sättet är inte gångbart i dagens samhälle (Hagström, 1999). Men trots de rådande jämställdhetsidealen så uppstår det ibland krockar mellan de diskursiva idealen och det praktiska agerandet. Män som uttrycker en vilja att vara ”moderna”, engagerade och omsorgsgivande föräldrar uppvisar i praktiken ett traditionellt agerande i den praktiska vardagen (Plantin, 2001).

Det faktum att alla på ett annat sätt förhåller sig till dessa normativa ideal blir intressant både när man vill framställa sig som en "god" man och pappa, eller när man väljer att gå emot normen och göra motstånd mot den rådande diskursen. Det vill säga om man *tydligt* visar att man som pappa inte vill utföra vissa sysslor som innefattas i föräldraskapet, så innebär det inte bara att man inte gör detta, utan också att man tar ställning mot något (Hagström, 1999).

Det finns också föreställningar eller diskurser om hinder för män som vill och försöker vara delaktiga och jämställda. En vanlig sådan föreställning handlar om antagandet att kvinnor har makten i hemmet. Det är mycket riktigt oftast kvinnan som har huvudansvaret för hemmet, men denna kontroll tas inte under protester från mannen. Snarare överlåter han ansvaret på henne och får därigenom ett ökat handlingsutrymme (Bekkengen, 2002). Relationen och makthierarkin mellan de två samhällsgrupperna män och kvinnor tycks på många sätt reproduceras och i högsta grad existera även i parrelationen och mellan hemmets väggar även bland par som anser sig vara jämställda (Holmberg, 1993; Magnusson, 2006). I Plantins (2001) studie visade det sig att familjer där pappan uttrycker en vilja att vara delaktig och jämställd, men där det trots allt framgick att paren och familjerna levde och agerade enligt könsnormativa mönster, inte upplevde det problematiskt att förhålla sig till detta. Tvärtom hävdade par i denna typ av familjer att det fanns en begriplig mening bakom handlingarna. Till exempel upplevde många att bägge föräldrarna var engagerade i familjelivet, även om det i praktiken innebar att kvinnan tog hand om barnen och mannen arbetade. Det förklarades genom att han ändå hjälpte till och på olika sätt var ett stöd som underlättade för kvinnan och barnet. Diskurspsykologiska teorier har framförallt lagt intresse just på dessa förklaringar. Förklarandet i sig har en betydelse, det vill säga att om man på något sätt avviker från diskursen om "den gode föräldern" uppstår ett behov av att förklara och normalisera och detta sker ofta genom vanligt förekommande tolkningsrepertoarer (Edley, 2001; Magnusson, 2006; Magnusson, 2008). Hur denna "goda förälder" definieras är också normativt uppbyggt på sociala kategorier som kön, etnicitet, sexualitet och klasstillhörighet (de los Reyes, 2006).

2.1.2 Pappor, män och maskulinitet

Att studera pappor innebär per definition att vi också måste förhålla oss till män, och därmed också till maskulinitet och maskuliniteter. När vi analytiskt närmar oss maskulinitet som begrepp är det viktigt att vi förstår att maskulinitet inte är något som står utanför diskursen som något essentiellt som bara finns i män (Edley, 2006). Det finns inte heller bara en typ av maskulinitet utan flera olika maskuliniteter som skapas och omskapas i relation till varandra, men även i relation till genusstrukturen som helhet (Connell, 1996). Genus i sig handlar inte om enkla skillnader eller fasta kategorier, som man och kvinna. När genus eller maskuliniteter som begrepp används talar vi om relationer, gränser, sociala praktiker och identitetsskapande (Connell, 2003). Maskuliniteterna bör ses som konstruerade i och genom diskurser (Edley, 2006). Att maskulinitet, femininitet eller genus är något som snarare görs än något man är, bygger framförallt på feministisk poststrukturalistisk teori (Magnusson,

2003). På samma sätt som genus görs genom en ständigt pågående interaktion och genom sociala relationer görs också faderskap i relationen till moderskap, något som är viktigt att komma ihåg. När faderskapet förändras kommer per definition också moderskapet att göra det. Diskurser om faderskap har genomgått förändringar över tid. En förändring i diskursen om faderskap är talet om "velourpappan", som var ett allmänt vedertaget begrepp under 70-talet. Han har bytts ut mot en representation av pappa som jämställd och heterosexuell vilket har gett män nya möjligheter att hävda sin rätt och inta nya positioner som föräldrar och pappor. Att tidigare involvera sig för mycket i barn och jämställdhet var ett risktagande om man ville behålla sin status. "Velourpappan" blev både förlöjligad och avsexualiserad.

I dagens Sverige riskerar man inte sin maskulinitet genom att engagera sig i sina barn och sin familj (Annfelt, 2008). Tvärtom är de som nu stöter på problem de pappor som inte vill ta föräldraledigt eller delta i vården av barnen. Däremot riskerar inte dessa pappor sin heterosexuella maskulinitet utan ses istället som bakåtsträvare eller gammeldags, något som historiskt sett ofta kopplats ihop med arbetarklassen (Skeggs, 2004). Mycket talar nu istället för att en barnorienterad maskulinitet är på väg att få en hegemonisk ställning. Med barnorienterad maskulinitet menas en man som sätter ett högt värde på relationen och kontakten med barn och som har ett uttalat intresse för barns villkor (Bekkengen, 2002). Ett annat vanligt synsätt som bygger på diskursen om en barnorienterad maskulinitet och jämställdhet som ideal inriktas på att män *egentligen* vill vara föräldralediga. Problemet har då framställts som att papporna saknar insikt om sin vilja, vilket har lett till åtgärder för att få män att ta ut mer föräldraledighet och dessa har bestått av opinionsbildande verksamhet riktat specifikt mot män i deras egenskap av pappor (Votinius, 2007).

2.2 Teoretiska förhållningssätt

2.2.1 Diskurspsykologi

Genom relationer men framförallt genom språket, eller den diskursiva interaktionen, så konstituerar vi oss själva och andra. Konsekvensen av detta blir att om vi vill studera till exempel minnen, perception eller emotioner ska vi inte söka efter dolda inre processer, som antas gömma sig "bakom" orden. Istället bör vi lägga fokus på *hur* människor pratar om dessa saker. På det sättet kan vi förstå den sociala betydelsen av språket (Billig, 1997). Att kartlägga språkets betydelse på det här sättet innebär också att se hur vi gör oss förstådda och på vilket sätt orden och dess sociala betydelse är knutet till historiska skeenden och på ett eller annat sätt alltid är knutna till maktrelationer (Wetherell, 1998). Synen på att språket är knutet till maktrelationer grundades av den franske filosofen Foucault, som menade att språket konstituerade makt och att dessa språkliga maktförhållanden skulle ses som diskurser (Foucault, 1984). Genom att på detta sätt knyta språket till makt blir det till en förenkling att påstå sådant som att "ord bara är ord" och att vissa saker är riktiga eller mer sanna än andra. Allt vi känner till och förhåller oss till är definierat och konstruerat genom språket och därför bör vi ställa oss frågor om hur kunskap uppstår och ur vilka maktförhållanden den uppstått (Wetherell & Edley, 1998).

Med en diskurspsykologisk hållning skulle familjen kunna beskrivas som en arena där man genom sociala praktiker som tal, diskursiva förhållningssätt och relationer hela tiden skapar och återskapar moderskap och faderskap, det vill säga specifika genuskonstruktioner. Men förståelsen av genus varierar bland annat i olika geografiska och sociala miljöer (Fincher, 2006). Utveckling och förändring sker genom konflikter, motsägelser och andra former av motstånd mot dominerande diskurser. Förståelsen av kön interagerar också med andra kategorier som till exempel etnicitet, klass eller sexualitet (Hesse-Biber & Yasier, 2004). Det är därför relevant och angeläget att analysera de vardagliga språkliga praktikerna i hemmet och familjen. Genom dessa praktiker kan vi få syn på ideologiska dilemman som rör kön och maktförhållanden inom familjen (Dixon & Wetherell, 2004). Ett exempel på hur språket kan dölja betydelser är till exempel hur det könsneutrala begreppet "förälder" inte alls är så könsneutralt som vi gärna föreställer oss. Konkret har detta lett till att information, uppmaningar och instruktioner i litteratur, tidskrifter som handlar om barn och som ytligt sett verkar riktas mot föräldrar av bägge kön, i själva verket framförallt angår kvinnor. Ett viktigt uttryck för denna avgränsning är att i språk och praktisk handling görs en skillnad mellan *föräldrar* och *pappor*.

"Att tala om föräldraförsäkringens två pappamånader, är att indirekt säga att vården av barnet inte huvudsakligen är pappans ansvar under den övriga ersättningstiden. Fler exempel: Inom ramen för barnavårdcentralernas föräldrautbildning har det på många håll tillskapats särskilda pappagrupper. De olika tidskrifterna för föräldrar med barn upp till förskoleåldern, utkommer då och då med särskilda pappanummer[...]" (Votinius, 2007, s 132).

Att vi nästan aldrig hör någon tala om föräldraförsäkringens två mammamånader är antagligen något som de flesta av oss inte reflekterat över, men det är ett talande exempel på hur språket konstituerar och reproducerar betydelser av till exempel kön. Både genom det som sägs och det som inte behöver sägas.

2.2.2 Tolkningsrepertoarer

Tolkningsrepertoarer är ett begrepp som ofta används inom diskurspsykologin. Ibland uppstår det begreppsförvirring mellan vad som skiljer en diskurs från en tolkningsrepertoar. Det är riktigt att det kan vara svårt att hålla isär begreppen men i *praktisk tillämpning* av diskursanalys används ofta benämningen tolkningsrepertoar. Diskurser anses befinna sig på en mer övergripande nivå medan tolkningsrepertoarer fokuserar tydligare på vad som sker i dagligt tal (Edley, 2001). Tolkningsrepertoarer kan sägas vara en uppsättning av argument som är så familjära och vanligt förekommande i den kontext man befinner sig i, att man vanligtvis inte ens reflekterar över det som sägs (Wetherell, 1998). Diskurspsykologins syfte är dock att lyfta fram och analysera de självklarheter som ligger bakom användandet av tolkningsrepertoarerna (Magnusson, 2006). Vanligt förekommande tolkningsrepertoarer som gäller till exempel varför man inte delar på hem- och hushållsarbete kan vara sådant som att kvinnor har "lägre tröskel för smuts" eller att

det är ”praktiskt” (Magnusson, 2008). När man går igenom intervjuer så stöter man ofta på dessa tolkningsrepertoarer. Det är framförallt när människor på något sätt avviker från en dominerande diskurs som det uppstår ett behov att förklara sig. Sätten att förklara sig kring vissa ämnen framstår då som mönster i analysarbetet och kan därigenom identifieras och illustreras som tolkningsrepertoarer (Edley, 2001).

2.2.3 *Subjektpositioner*

Subjektpositioner kan förklaras som de sätt som är möjliga för en person att framställa sig själv på (Magnusson, 2006). Subjektpositioner kan vara lätta att inta, men ibland är positionen besvärad, det vill säga svår eller icke-önskvärd att inta (Wetherell, 1998). Potentiellt kan de flesta subjektpositioner vara besvärade, men beroende på vilka hegemoniska maktförhållanden som existerar i den kontext man befinner sig, är ofta vissa positioner mer besvärade än andra (Staunæs, 2003). Istället för att beskriva makten i form av hegemoni så använder ofta diskurspsykologer begreppet diskursiv makt (Magnusson, 2006). Denna diskursiva makt verkar genom språket och på flera olika nivåer. Det vill säga att det är ingen som ”äger makten”. Istället finns makten inbyggd i alla sociala relationer. Makten blir inget som påtvingas oss. Den blir snarare en del av oss och vår kunskap, våra sanningar och våra önskningar (Foucault, 1984). Diskursiv makt kan också sägas verka genom normalisering, det vill säga den definierar vad som är vanligt, normalt och förväntat i motsats till det som är avvikande (Magnusson, 2006). Att upptäcka hur subjektpositionen kan variera under ett samtal kan vara att söka efter olika och ofta motsägande versioner när personen berättar. När detta uppstår bör man fråga sig varför dessa motsägelser uppstår just vid de ämnen och tidpunkter i samtalet som de gör (Wetherell, 1998). Vissa positioner undviks och andra intas för att de framställer personen på ett trovärdigt sätt i relation till berättelsen som framförs (Magnusson, 2006). Tecken på besvärade subjektpositioner i en intervjusituation kan till exempel vara pronomenändring, som att växla från jag till man eller vi (Winther Jørgensen & Phillips, 1999).

2.3 Klasstillhörighetens betydelse

Hur kan man se på klass utifrån ett psykologiskt perspektiv? Och har klasstillhörigheten konsekvenser för hur människor organiserar sina liv? Om vi ser på statistiska jämförelser verkar det som att skillnader baserat på klass existerar och påverkar individer, bland annat i hur man organiserar sitt familjeliv. Ett exempel är hur man fördelar föräldraledighet och hemarbete baserat på socioekonomisk och utbildningsmässig status. Arbetarklassfamiljer delar i mindre utsträckning än medelklassfamiljer familjer lika på föräldraledigheten. Familjens ekonomi spelar en viss roll för fördelningen av föräldrapenning, men den är långt ifrån avgörande i alla hushåll. Den största skillnaden av fördelningen av föräldrapenning är dock baserad på kön. Mammor tar ut drygt 80 % och pappor ungefär 20 % av den totala föräldraledigheten (Westerlund, Lindblad, Larsson, 2005). Vissa studier pekar också mot att familjer med högre utbildningsnivå ofta har en mer flexibel arbetsdelning medan arbetarfamiljer har en mer könstraditionell uppdelning av arbetet i familjen

(Plantin, 2001). Andra studier har inte kunnat påvisa dessa skillnader och sammantaget verkar det som att det inte finns några enkla samband mellan klass och arbetsfördelning i hemmet (Magnusson, 2006). Även om vi inte kan dra några enkla statistiska slutsatser så verkar det som att klasstillhörighet inverkar på både livsstil, handling och sociala praktiker (Karlsson, 2005). När vi ser på faderskap i relation till klass så bör vi ha i åtanke att olika kategorier av män kan representera olika typer av maskuliniteter. Ibland hör vi saker som att chefer bör föregå med gott exempel när det gäller till exempel föräldradighet. Den här typen av uppmaningar bygger på antaganden om män som en homogen kategori. Chefen ses som en förebild och någon att se upp till för samtliga män inom organisationen. Så behöver naturligtvis inte vara fallet. En man som jobbar på lagret kan lika gärna förlöjliga chefs ledighet som att betrakta den som ett gott exempel (Bekkengen, 2002). Att maktpositioner i till exempel bolagsstyrelser domineras av män är knappast någon nyhet men det duger dock inte med vilken man som helst. De flesta högt uppsatta män inom storföretag kommer från en begränsad social bakgrund med föräldrar ur medel- eller överklass (Connell, 2003). Föreställningar om klass påverkas ofta av diskurser som uppkommit tidigare i historien men som sedan omformulerats för att stämma in med nutida föreställningar (Skeggs, 2004). Svenskar har ansetts som i hög grad klassmedvetna vilket förklarats med en lång tradition av socialdemokratisk partipolitik, starka fackföreningar och arbetarrörelser (Karlsson, 2005). Att klass, lika väl som kön, är förknippat med maktrelationer är något som kommer att påverka hur vi talar om och förhåller oss till klassbegreppet. Att förneka klass som social kategori innebär att abdikera från ansvaret att reproducera och upprätthålla de ojämlika maktförhållanden som existerar (Skeggs, 2004).

3 Syfte och frågeställning

Min avsikt är att studera arbetarklassfäders berättelser om sitt föräldraskap och familjeliv ur ett genus- och klassperspektiv. De frågeställningar jag kommer att försöka besvara är:

- På vilket sätt beskriver informanterna sitt faderskap?
- Hur förhåller de sig till och berättar om sin vardag i relation till barn, partner och familjeliv?
- Hur förhåller sig genus- och klasstillhörighet till sätten att ge faderskapet betydelse?

4 metod

4.1 Insamlingsmetod

Då jag var intresserad av informanternas upplevelser och berättelser om sitt föräldraskap, valde jag att genomföra fem kvalitativa semistrukturerade intervjuer. Fokus för denna typ av studie är *sättet* att berätta och därför var det väsentligt att förmå informanterna att tala så fritt som möjligt om de ämnen som var viktiga för dem. Detta betyder att alla intervjuer inte ser identiska ut eftersom följdfrågor och karaktären på intervjun blir olika beroende på hur informanten talar och vad informanten talar om. För att ändå få en viss struktur i insamlandet av materialet valde jag att dela in frågorna under fyra olika områden:

- *Faderskap*. Hur beskriver man sin roll som pappa? Mammans roll? Vem gör vad med barnen och hur har denna fördelning skett?
- *Vardagslivet*. Hur beskriver man en vanlig dag, yrkesliv kontra familjeliv? Vem gör vad i familjen? Hur har man kommit fram till den uppdelningen?
- *Föräldraledighet*. Hur har man delat den? Hur pratar man om detta hemma? Är man överens?
- *Yrkesidentitet*. Vad tycker man om sitt jobb? Trivs man där man är eller finns det funderingar på att byta yrke eller vidareutbilda sig? Hur ser man på frågor om klass och relaterar man till sig själv som arbetarklass?

De frågor som ingick i de områden jag valt ut relaterade till mina frågeställningar (för fullständigt intervjuformulär se bil.1).

4.2 Urval

När urvalet till en studie av denna typ ska genomföras finns det anledning att noggrant tänka igenom vilka inklusions- och exklusionskriterier som ska användas. Att informanterna skulle uppfylla vissa krav som att de skulle vara pappor och att de skulle leva i en vardag med familj och barn var naturligtvis den grundläggande förutsättningen. För att sedan få gruppen mer enhetlig valde jag att sätta upp ännu tydligare definierade kriterier som till slut kom att vara pappor som skulle leva i ett heterosexuellt förhållande med barn, där minst ett barn skulle befinna sig i åldern 1,5-7 år. Dessa kriterier innebär inte att jag finner det ointressant med frånskilda, ensamstående pappor eller till exempel pappor i samkönade relationer, men i min avgränsade studie har jag valt att fokusera på den heterosexuella familjekonstellationen, som är väl dokumenterad i en mängd studier (Holmberg, 1993; Ahrne & Roman, 1997; Magnusson, 2006). Att barnen skulle befinna sig i ett specifikt åldersspann hade också med mina frågor och mina intresseområden att göra.

Jag ville att informanterna skulle befinna sig i en aktiv fas av sitt föräldraskap med barn som fortfarande befinner sig hemma till stor del och även att man relativt färskt hade i minnet hur spädbarnsålder och föräldraledighet såg ut. Eftersom ett av syftena med min studie var att låta arbetarklasspappor få komma till tals var jag också tvungen att fundera över definitionen av arbetarklass, och hur man definierar någon som tillhörande en specifik klass. Det finns en mängd sätt att definiera klass, men till min hjälp använde jag mig av den svenska socioekonomiska indelningen (SEI). Denna indelning utgår bland annat från individens yrke och position i arbetslivet samt antalet utbildningsår (se bil.2). Utifrån denna indelning valde jag sedan att formulera sökkriterierna som att informanterna inte skulle ha högskole- eller universitetsutbildning, samt att informanten inte skulle jobba som tjänsteman eller egenföretagare.

4.3 Genomförande av urval och intervjuer

När jag bestämt hur kriterierna för informanterna skulle formuleras tog jag kontakt med ett antal personer ur min bekantskapskrets och bad dem om tips på personer som kunde uppfylla kriterierna och som kunde tänka sig att bli intervjuade. Naturligtvis var också ett av kraven att jag inte visste vilka personerna var och att jag inte hade haft kontakt med dem innan. När jag sedan fått tips och tillåtelse att kontakta personerna så ringde jag upp och berättade om studien och frågade om personen fortfarande kunde tänka sig att bli intervjuad. Samtliga informanter intervjuades i sina hem. Innan intervjun påbörjades fick informanterna en skriftlig information att läsa igenom (se bil.3) och godkänna. Bilagan innehöll, förutom en beskrivning av vad jag skulle fråga om, kontaktinformation om det skulle ha uppstått frågor eller oklarheter efter intervjuerna. Intervjuerna tog mellan 1-1,5 timmar och spelades in. Samtliga intervjuer transkriberades sedan ordagrant. Efter att intervjuerna transkriberats började jobbet med att analysera materialet.

4.4 Deltagare

Deltagarna är samtliga etniskt svenska män i heterosexuella förhållanden. Deltagarna tillhör också ett relativt homogent åldersspann, en var just under 30 år och ingen var äldre än 40 år. Barnens åldrar varierar. Något av barnen befinner sig dock alltid inom den ålder jag valt som kriterium, det vill säga mellan 1,5-7 år. Nedan presenterar jag deltagarna lite mer ingående under deras pseudonymer. Jag har valt att inte ange exakt yrkesbenämning utan anger område och sektor.

Emil: Treårig gymnasieutbildning, jobbar inom produktion på ett medelstort företag inom privat sektor. Sambon har en yrkesinriktad högskoleutbildning och jobbar inom vården. De har två gemensamma barn. Emil är uppväxt i ett hem där pappans yrke kategoriseras som arbetarklass och mammans yrke som medelklass.

Benjamin: Tvåårig gymnasieutbildning samt en ettårig folkhögskoleutbildning. Jobbar med människor inom vårdsektorn. Sambon har också gymnasieutbildning och

jobbar inom vården. De har två gemensamma barn och sambon har ett barn sedan tidigare. Benjamin är uppväxt med pappa i ett arbetarklassyrke och en hemmavarande mamma.

Curt: Tvåårig gymnasieutbildning. Jobbar med drift och underhåll på ett större företag inom privat sektor. Sambons utbildningsnivå är inte känd men hon jobbar inom det ekonomiska området. De har tre gemensamma barn. Curt är uppväxt med pappa i arbetarklassyrke och en hemmavarande mamma.

Anton: Tvåårig KY-utbildning. Jobbar inom databranschen på ett mindre privat företag. Sambon har gymnasieutbildning och jobbar inom vården. De har två gemensamma barn. Antons föräldrar hade båda arbetarklassyrken.

Daniel: Tvåårig gymnasieutbildning. Jobbar inom livsmedelsbranschen på ett medelstort privat företag. Sambon har gymnasieutbildning och varvar arbetslöshet med kortare vikariat på stormarknad. De har två gemensamma barn. Daniels föräldrar hade båda arbetarklassyrken.

4.5 Etiska överväganden

Alla intervjuer har byggts på frivilligt deltagande. Informanterna hade rätt att under intervjuens gång välja att avstå från att svara på vissa frågor, eller att avbryta intervjun utan risk för negativa konsekvenser. Informanternas anonymitet har i detta fall beaktats. Alla namn är fingerade, även vissa andra detaljer såsom de exakta yrkesbenämningarna. I vissa fall är uttalanden i viss mån ändrade eller redigerade för att kunna behålla anonymiteten. Informationskravet har genom både muntlig och skriftlig framställning delgetts informanterna och i allt har respekten för informanternas integritet noga övervägts.

4.6 Reflexivitet

Att reflektera över sin egen roll är av största vikt och borde vara en ofrånkomlig del av forskningens etik. När jag intervjuar och skriver positionerar jag mig i forskarens roll. Detta leder ofrånkomligen till att de människor jag intervjuar måste förhålla sig till detta lika mycket som jag förhåller mig till dem. Trots att min önskan att få samtalen och intervjuerna att vara så "naturliga" som möjligt uppstår ändå en maktposition mellan oss som påverkar hur informanterna framställer sig och sina berättelser. Jag pratar till exempel inte om jämställdhet men det framgår nog ändå tydligt av frågornas karaktär att jag inte tar för givet vem som till exempel gör vad hemma. Hur detta påverkar informanternas svar är inget som säkert går att säga men som bör beaktas av läsarna. Hur förhållandet mellan mig och mina informanter påverkas av att jag, som typisk medelklasskvinna kommer från universitetet med mina frågor och dessutom poängterar männens arbetarklass- och

utbildningsbakgrund, är också ett intressant dilemma, där två samhälleliga maktstrukturer, kön och klass, krockar i oss som individer och människor. Det jag försökt göra är att så öppet som möjligt redovisa vad jag ska fråga om. Bland annat lät jag intervjuguiden ligga framme så att både jag och informanterna kunde följa med och se på frågor och upplägg under intervjuens gång. Jag valde även att intervjua samtliga informanter i deras hemmiljö, något som antagligen lett till en större trygghet för de jag valt att intervjua, men som även i vissa fall ledde till oanade komplikationer. Jag förklarade per telefon att det fungerade bra att jag kom hem till informanten för att genomföra intervjuer, men att det var av stor vikt att vi kunde sitta ostört under själva intervjun. Trots detta var det i intervjun med en informant där det under vissa delar snarare blev en parintervju än en enskild intervju. Hur detta kan ha påverkat är svårt att säga. Helt klart uppstår dock en helt annan dynamik när en tredje part kommer in i samtalet. Jag har trots allt valt att redovisa för de delarna och valt att se det som att läsaren själv får ta ställning till hur denna situation kan ha påverkat. Materialet i den här typen av studier blir oftast mycket stort, så också i detta fall. När jag har valt ut vilka delar ur intervjuerna jag redovisar för innebär det också en form av maktförhållande. Jag som uppsatsförfattare bestämmer vad som uppfattas som relevant och viktigt. Informanternas syn på vad som är viktigt för dem skulle kunna se annorlunda ut, men att jag som skriver får sista ordet är ändå en ofrånkomlig del av detta arbete.

4.7 Genomförandet av analyserna

Redan under intervjuernas gång kunde det skönjas vissa teman och ämnen som återkom. När sedan transkriberingen var gjord påbörjade jag först något som jag kallar sorterande analys. I korthet läste jag och läste om, vilket är brukligt i denna typ av studie (Winther Jørgensen & Phillips, 1999). Efter detta sorterade jag in en mängd utdrag ur intervjuerna under de teman som var återkommande, och av intresse för mina frågeställningar. När jag hade kommit till denna del så sökte jag i texterna efter tecken på besvarade subjekspositioner. Jag var även uppmärksam på när vanligt förekommande tolkningsrepertoarer användes. Jag ville även att de citat jag till slut kom att redovisa i arbetet skulle vara beskrivande för informantens berättelse i sin helhet. Jag har genom de utvalda citaten om faderskapet försökt välja ut de stycken som bäst skildrar helhetsbilden. Det vill säga, sådant som informanterna återkommer till och poängterar som viktigt för dem. Det blev totalt fem olika delteman. Dessa delteman redovisar jag kort i inledningen av resultat- och analysdelen. Det fanns naturligtvis mycket annat i materialet som var intressant och hade kunnat utgöra egna teman, men som inte på samma sätt var analytiskt användbara eller relevanta för mina frågeställningar. Arbetets omfattning var också tvunget att begränsas, vilket gjorde att jag efter hand också fick korta ner citat och välja bort vissa delar. Förhoppningsvis leder det till en bättre läsbarhet och möjlighet till överblick av arbetet.

5 Resultat

Jag har valt att presentera deltagarna som sammansatta personer, en form av fallstudier. Jag övervägde för- och nackdelar med att göra på detta sätt. Om jag hade valt att enbart redovisa för de teman jag funnit, hade teorin antagligen kommit att stå mer i fokus. Det jag ville göra var dock att låta läsaren få en sammansatt bild av informanternas faderskap och deras relationer till kön och klass. Att då presentera dem lite mer utförligt och som sammanhängande berättelser tyckte jag gav en tydligare bild, något som jag också upplevde gör informanternas berättelser mer rättvisa. Jag presenterar således informanterna och hur de förhåller sig till samtliga delteman.

Notation i utdragen ur intervjuerna:

A-E	Informanterna.
I	Intervjuare (uppsatsförfattaren).
(ja)	Alla ord inom parentes är antingen yttranden från intervjuaren när informanten pratar, eller yttranden från informanten när intervjuaren pratar.
/	Blir avbruten, avbryter sig.
[...]	Markerar att utdraget inte börjar eller slutar där den naturliga ”repliken” började eller slutade.
[paus]	Alla ord som står inom hakparenteser bidrar med ytterligare information, till exempel pauser, skratt eller suckar.

5.1 Delteman

Tema 1. Papparollen

Det första temat har som fokus hur männen berättar om och beskriver sitt föräldraskap. Vad beskriver man som viktigt, hur berättar man om sig själv och barnen? Viktigt att ha i åtanke är att föräldraskapet som mina informanter beskriver inte har skapats ur ett vakuum utan att berättelserna formas och skapas genom de diskurser av föräldraskap som florerar i samhället, diskurser som i allra högsta grad dessutom är könsmärkta. Vad är en pappa? Eller hur kan en pappa vara? Det är något som alltid är sammanlänkat med och står i relation till hur det kvinnliga föräldraskapet framställs och förstås (Magnusson, 2006).

Det som papporna i min studie visar är att föräldraskapet verkar få olika karaktärer beroende på hur man ser på och förhåller sig till det bekönade föräldraskapet. Två av

papporna i studien beskriver en mer könsneutral syn på föräldraskapet och har därför deltagit mer aktivt med barnen redan från att de var nyfödda. Ingen av dem använder dock jämställdhet som skäl till att vara deltagande utan det beror mestadels på praktiska omständigheter och en egen önskan och vilja att vara delaktig i sitt barns liv redan från start. Att på detta sätt förhålla sig till barn som man, benämns ofta som en barnorienterad maskulinitet (Bekkengen, 2002) eller som familjeorientering (Magnusson, 2006). Att män med barnorientering skulle vara mer jämställda är en diskurs som varit påtaglig och som ofta har använts som argument till varför män ska vara föräldralediga. Tidigare studier har visat att så inte behöver vara fallet (Bekkengen, 2002; Magnusson, 2006). Chronholm (2004) kunde dock, ur jämställdhetsaspekt, se en positiv utveckling hos män som varit föräldralediga under en längre period (där man tagit minst hälften av föräldradagarna) . Detta ämne återkommer under tema 3.

Tema 2. Att vara pappa är att kunna välja grad av delaktighet

Redan tidigt under intervjuerna börjar ett mönster i pappornas berättelser skönjas. Papporna har många olika valmöjligheter om hur och när och framförallt på vilket sätt de vill vara föräldrar. Valfriheten blir speciellt tydligt i talet om föräldraledighetens vara eller icke vara. Det är dessa mönster som jag valt att återge under detta tema. Att mäns föräldraskap förknippas med flexibilitet och valfrihet är känt sedan tidigare (Bekkengen, 2002). I pappornas berättelser framkommer det att valfriheten ofta är stor och att mammornas roll framstår som mer självklar, det papporna inte vill eller kan göra förutsatts att någon annan, det vill säga mamman, gör.

Tema 3. Är pappa jämställd?

Vid en första genomgång av frågorna om hur vardagslivet i en familj kan se ut visar det sig relativt snabbt att hushållssysslorna hos de flesta familjerna är ojämnt fördelade och att det är kvinnorna som står för merparten av arbetet i hemmet. Att inte mycket förändrats, åtminstone hos de familjer vars pappor jag intervjuade, sedan Ahrne och Romans studie (1997), är kanske ingen större överraskning. Här har jag därför lagt fokus på hur männen förhåller sig till diskursen om jämställdhet och hur ett flertal mycket vanligt återkommande tolkningsrepertoarer (Magnusson, 2008) används för att förklara den ojämna arbetsfördelningen i hemmet.

Tema 4. Positioneringar i föräldraskapet utifrån egna och andra föräldrar

Detta tema valde jag att ta med eftersom det i flera av intervjuerna blir framträdande kanske i högre grad än vad jag väntat mig. Papporna berättar om sina egna pappors betydelse för hur de valt att vara förälder men de resonerar även om andra pappor. Man kan se hur det finns en medvetenhet om jämställdhetsidealet och hur jämförelser med andra pappor relateras till om man är en ”bra” eller ”dålig” pappa beroende på hur närvarande man är som pappa.

Tema 5. Den subjektiva upplevelsen av klasstillhörighet

Här redogörs för hur papporna förhåller sig till klassbegreppet. Uppfattar informanterna sig som tillhörande arbetarklass? På vilket sätt pratar man om klass och klasstillhörighet? Här visar det sig att en del av papporna starkt identifierar sig som arbetarklass och andra är tveksamma om var de står. Att det inte verkar finnas några lätta definitioner på klass framkommer också under detta tema.

5.2 Papporna

5.2.1 Benjamin

Tema 1 Papparollen

Benjamin och hans sambo jobbar båda inom människovårdande yrken, ingen av dem jobbar heltid och de har oregelbundna arbetstider. Redan från start har Benjamin varit en delaktig och engagerad förälder. Han har tagit ut relativt långa föräldraledigheter med bägge barnen, ett år respektive ett halvt år. När Benjamin beskriver sitt föräldraskap så är det återkommande temat att han tycker om och njuter av att vara med sina barn. Han har också introducerat dem till olika aktiviteter, speciellt utomhus;

B: Ja alltså jag gillar ju och hålla på och leka och vara i deras sällskap. Brukar försöka hitta på lite olika saker, har fått dem intresserade av till exempelvis natur och såhär (Mm) tycker jag ute i mark och skog och leta svamp och lite såhär så att de har fått upp ögonen för att det finns nåt annat än bara lekparken och vara i. Sen har jag ju introducerat pojken här i vintras för exempelvis slalom vi var iväg några gånger och åkte med blandat resultat [skratt] så att nämen utomhusaktiviteter har de alltid gillat (ja) och det har ju varit ett plus alltid har jag tyckt.

[...] jag är ju själv väldigt mycket för vinter och blir nästan som barn själv när det blir första snön [skratt] [...]

Benjamins föräldraskap präglas av hans intresse för naturen. Han vill ge sina barn en positiv upplevelse av den och tycker att det är viktigt att lära dem att leka utomhus. Till skillnad från några av de andra papporna upplevde han det inte besvärligt att hantera barnen när de var spädbarn;

[...] jag har ju hållit på med vårdraken hela tiden också sen jag gick ut skolan så att jag har ju haft det här pysslandet och omhuldandet i mig liksom såhär att ta hand om människor såhär så det var ingen knepig känsla eller så utan det var väl ganska naturligt [...]

Benjamin förklarar sin förmåga till pysslande och omhuldande som en del av hans yrkesidentitet men även att det har ”funnits i honom”. I Chronholms studie (2004) om föräldralediga pappor beskrev vissa av männen det som en fördel att ha erfarenhet från vården när det gällde omsorg av barn. I dessa fall hade också den erfarenheten positiv effekt på uttag av föräldraledighet, något som väl stämmer in på Benjamin. Det man kan fråga sig är om moderskapet skulle kunna förklaras på ett liknande sätt? Troligtvis inte, då kvinnors omvårdnad av spädbarn är en starkt dominerande diskurs

både historiskt sett och i nutid och har förklarats med allt från modersinstinkt, hormoner och symbiosen mellan mamma och barn (Hagström, 1999). Skillnader mellan Benjamin och barnens mamma beskrivs också;

I: Men upplever du att du och din sambos föräldraroll ser olika ut eller?

B: På så sätt att jag är väl den som är mer lekfarbror och hon tar mer kanske ansvar för hemmet (ja just det) det är väl det som är egentligen den stora skillnaden mellan oss så att ja [skratt]

Trots Benjamins aktiva och i hög grad delaktiga föräldraskap så beskriver han skillnader mellan honom och barnens mamma. Skillnaderna beskrivs som olika typer av personlighet, men är på en diskursiv nivå i högsta grad kopplade till betydelsen av kön. Diskursen runt mäns föräldraskap är förknippad med lek, bus och aktiviteter. Att Benjamin inte lever i ett jämställt förhållande återkommer under tema tre, men tydligt är att man inte kan sätta likhetstecken mellan barnorienterade män och jämställda män. En barnorienterad maskulinitet innebär enligt Bekkengen (2002) att mannens relation till barnet står i centrum. Att vara jämställd handlar däremot om relationen mellan könen. De nya jämställda faderskapsidealerna verkar inte ha fått någon större betydelse för fördelningen av hemarbetet. Ett ökat intresse för barnens omvårdnad verkar inte ha inneburit att män i någon större utsträckning tagit ett ökat ansvar för hemmet (Brandt & Kvande, 1998). Benjamin illustrerar bilden av detta på ett tydligt sätt med sitt engagerade föräldraskap som ändå inte verkar ha påverkat uppdelningen av hemarbetet i övrigt.

Tema 2 Att vara pappa är att kunna välja grad av delaktighet

Trots att Benjamin vill att han och hans sambo ska göra lika mycket runt det som rör barnen berättar han att hans sambo oftare går på föräldramöten och liknande aktiviteter;

B: [...] i går hade vi ju faktiskt ett föräldramöte som jag gick på (ja) fast bägge två var lediga och är vi oftast lediga tillsammans så är det ju nog hon som går oftare (ja ok) än mig, men jag tänkte att nu får det väl ändå va kanske min tur och gå (ja) jag kände mig lite efter där också [generat skratt]

I: Ja ok men vad beror det på att hon oftare går är det att hon vill hellre eller att du drar dig för det?

B: Eeuh det är nog kanske egentligen en kombination av det där du just sa [skratt]

[...]

I: Men i går kände du att det var dags? [Skratt]

B: Ja vi tyckte nog det bägge två faktiskt [skratt] hon tyckte som att, nämen nu får väl du ändå gå den här gången, och jag tyckte själv att jamen det kan jag väl .

När bägge är lediga faller det sig bara så att det är hon som går. Trots att Benjamin kan känna att han borde gå oftare gör han inte ett eget aktivt val att försöka gå, till exempel varannan gång, utan inväntar istället att sambon får skicka iväg honom. Att på detta sätt överlåta ansvaret för besluten på kvinnan kan vara ett sätt att få ansvarsfrihet (Bekkengen, 2002) och inte framstå som en ”dålig” pappa eftersom man

trots allt gör saker när man blir tillbedd. Detta var ett återkommande tema hos flera av papporna.

Benjamin har som tidigare nämnts tagit ut föräldraledigheter som kan räknas som långa, det vill säga de är långa i relation till *andra mäns uttag*, inte i relation till kvinnors. Benjamin beskriver reaktioner på hans val att vara hemma med barnen;

I: Ok vad tyckte dom om att du var föräldraledig och sådär då?

B: Nä de hade inte alls nånting emot att jag var föräldraledig, utan dom tyckte snarare att det var ja nästan [paus] gulligt [skratt] att jag va hemma så länge och kanske nästan lite ovanligt att en pappa är hemma ett halvår och ett år liksom sådär. Så att jag mötte då inga negativa åsikter eller synpunkter på att jag var hemma (nä) från min arbetsgivare.

I: Och arbetskamraterna lite/

B: Nä de tyckte nog ungefär som min arbetsgivare de också så att de tyckte som att det var ja fint gjort helt enkelt att vara hemma så länge med barnen.

Att engagerade pappor betraktas som annorlunda och oftast blir mer positivt bemötta än mammor är inte ovanligt. Pappaledighet ses också som kvalitativt annorlunda och mer värdefullt än kvinnors föräldraledighet. Att framhäva föräldralediga män som ”duktiga” eller som i Benjamins fall att det är ”gulligt” och ”fint gjort” är något som väldigt sällan skulle uppmärksammas på samma sätt när en mamma tar ut föräldraledighet. Deras ledighet tas tvärtom för given (Bekkengen, 2002).

Tema 3 Är pappa jämställd?

Benjamins förhållningssätt till frågorna om vem som gör vad i hemmet visar på en diskrepans mellan diskurs och praktik. Han delar inte sysslorna lika med sin sambo. Hon utför en större del av arbetet;

I: Ja men just mest bara städandet

B: Eeh pepepep [gör ett ljud med munnen] jag ligger nog lite efter där faktiskt, men jag försöker hålla jämna steg med henne min sambo faktiskt så gott det går.

I: Ja dammsuger?

B: [Paus] Ja det är väl även där att hon ligger litegrann före mig (ja ok) men det är ingenting som jag drar mig från att göra (nä) precis.

I: Men hon är lite snabbare eller?

B: Ja det är väl mycket såhär att eftersom hon ändå jobbar i närheten så har hon typ nån rast så brukar hon passa på och komma hem och hänga tvätt och kanske dammsuga just för att hon ska slippa det sen (ja just det) eller att jag också ska slippa det sen (Mmm) så att det är väl ganska smart i och för sig [...]

I: Ja just det tvätta?

B: Lång tystnad där är det nog faktiskt min sambo som gör lite oftare [paus] också på grund av just det här med att hon har möjlighet mer (Mm) att bara springa hem.

I: Planera mat asså vad ni ska äta för mat och middag och har lite koll på sånt?

B: Min sambo [generat skratt] faktiskt.

[...]

I: Ja men vi har ju pratat lite grann om hur ni kom fram till den här fördelningen, att det har mycket och göra med vem som jobbar och lite sånt att göra, men jag tänkte fråga om du känner dig nöjd med den här fördelningen?

B: Hmm [lång paus] Ja både och faktiskt skulle jag nästan säga för att man kan ju känna sig lite [paus] skurkaktig kanske att/ inte för att jag inte är intresserad av mina barn utan att det har bara blivit så med exempelvis föräldramöten och typ såhär men på det stora hela så tycker jag att vi jag i alla fall är nöjd med fördelningen och så.

I: Ja upplever du att din sambo är nöjd?

B: Ja faktiskt, det är väl just runtomkring eeh matlagningen som hon tycker att jag skulle bistå lite mer (ok) och det försöker jag väl också ta till mig och vara mer aktiv också i.

I: Ja ok, men så hon har ändå kommenterat att hon tycker att du ska laga mat lite oftare?

B: Ja det kan man säga [skratt]

Att Benjamin blir generad och lite besvärad av frågorna tyder på att det är en besvärad position för honom (Edley, 2001). Det visar sig också genom att Benjamin använder sig av vanligt förekommande tolkningsrepertoarer under samtalet. Det uppstår ett behov att förklara fördelningen. Praktiska skäl som argument för ojämställdhet är en sådan tolkningsrepertoar (Magnusson, 2008). Det är lättare för henne eftersom hon har jobbet nära. Hon väljer att tvätta och dammsuga för att de ska slippa göra det sen säger Benjamin. Intressant är också att trots att Benjamin uttalat känner sig ”skurkaktig” så är han nöjd med fördelningen. Detta skulle kunna relateras till Holmbergs (1993) begrepp, asymmetriskt rollövertagande, där män ofta har svårt att dela och förstå kvinnans villkor. Att männen är nöjda med fördelningen av sysslorna trots en medvetenhet om att partnern inte är nöjd är också ett återkommande tema hos papporna i min studie. Benjamin uttrycker också att han tror att sambon är nöjd, även om hon har bett honom att ”bistå” mer med matlagningen. Här uppstår således samma fenomen som med föräldramötena, när sambon uttryckligen ber om hjälp ställer Benjamin upp och försöker göra mer.

Tema 4 Positioneringar i föräldraskapet utifrån egna och andra föräldrar

Benjamins föräldraskap präglas av en viss stress över hur man ska räkna till som förälder när bägge föräldrarna arbetar. När Benjamin var liten var hans mamma hemma med barnen på heltid och det blir därför detta ideal som Benjamin jämför sig med;

B: Ja asså skillnaden när jag var liten och liksom och att mina föräldrar, skillnaden var ju helt enkelt att min mamma var ju hemma på heltid och hade som nästan ingen stress på så sätt att hon skulle iväg nånstans i alla fall. (Mm) Det kan man väl uppleva själv ibland att man liksom såhär ska iväg på jobb och såhär att man kanske inte alltid räcker till [...]

När Benjamin sedan funderar på jämförelser med dagens föräldrar så tror han att många ur hans generation hade mer tid med sina föräldrar och att det är det som dagens föräldrar jämför sig med:

B: [...] skillnaden mellan dagens föräldrar är mer att rollen har ju blivit så bägge jobbar mer och mer av både mamman och pappan vilket ger ju mindre utrymme för barnen att få ha mamma och pappa naturligt mer i närheten. Eeh jag tror ju kan bero mycket på också just att den generationen som jag är hade mer faktiskt mamma och pappa mer naturligt hemma någon av dem [...]

Intressant är Benjamins ordval att de i hans generation mer naturligt hade mamma eller pappa hemma. Detta trots att det troligen var ytterst ovanligt att barnen hade pappa hemma under -60 och -70 talet. Mätningar från 1975 av den då nyss införda föräldraledigheten visade att endast 2,4 procent av ersättningsberättigade männen hade använt sin nyvunna rätt till föräldraledighet (Klinth, 2005). Utrycker Benjamin

en subversiv mening mot den då rådande diskursen genom att med ordvalet poängtera ett mer könsneutralt föräldraskap? Det kan vi inte med säkerhet veta men det är värt att notera.

Tema 5 Den subjektiva upplevelsen av klasstillhörighet

Trots mitt val att definiera Benjamin som arbetarklass så visar det sig att Benjamins subjektiva upplevelse inte är densamma;

I: Och sen har jag också en fråga som är om du själv skulle beskriva dig som tillhörande arbetarklass? Om du har funderat över det nån gång?

B: Eeh medelklass skulle jag nog kalla mig [skratt] faktiskt.

I: Och vad tänker du då?

B: Ja vet ju inte riktigt jag vet inte riktigt vart gränsen går mellan arbetarklassen och mellanklassen men nånstans kanske däremellan (ja) skulle jag nog kunna placera mig.

[...] det är väl kanske snarare det att man identifierar sig mer kanske till arbetsklassen tror jag rent begreppsmässigt (ja) sen för min egen del så är det inte riktigt viktigt att tillhöra nån speciell klass, utan snarare mitt jobb och vad jag får i lönekuvertet.

I: Men hur tror du det kommer sig att du identifierar dig med medelklassen då?

B: Nä men det är väl mycket utifrån hemmamiljö lön och sådär mer.

Benjamin svarar först att han tycker sig tillhöra medelklass men blir sen lite osäker när jag frågar lite mer och han säger att han inte riktigt vet vart han står. Han säger att han på något sätt identifierar sig med arbetarklass begreppsmässigt, men att det viktiga är vilket jobb och vilken lön man har. Karlsson (2005) konstaterar att det vanligaste sättet hos befolkningen att svara på vad som avgör en individs klasstillhörighet är just inkomst. Av forskare ses snarare inkomsten som en effekt av klasstillhörigheten (yrke eller ställning i arbetslivet). Här uppstår diskrepans mellan vad som är att betrakta som klasstillhörighetens *orsak* och vad som är att betrakta som dess *effekter*.

Benjamin kopplar också ihop sitt resonemang runt ekonomiska förutsättningar med kulturella och sociala förutsättningar;

B: [...] men exempelvis kan det ju vara ganska dyrt och gå på konserter och operatillställningar och allt sånt där. Det är ju ofrånkomligt att pengar har stor betydelse, det har det ju, och skulle jag tjäna bättre och kanske tillhöra en högre klass skulle jag ju ha mer möjligheter att göra saker som är dyrare.

I: Men du känner alltså att klass är kopplat till hur mycket pengar man har?

B: Ja, för att det är ju mycket det som gör också om man bor kanske i en hyreslägenhet eller att ha ett hus, en flådig villa, och där har ju då som sagt var pengar stor betydelse, så att det är ju mycket förknippat med pengar allt sånt där med klasser tycker jag.

Att kunna bo flott eller gå på opera relaterar Benjamin till som tydliga klassmarkörer, det vill säga något som de högre klasserna kan göra på grund av sina ekonomiska förutsättningar och som även Benjamin skulle kunna göra om han tjänade mer. Det är också riktigt att de högre sociala skikten är betydligt mer aktiva framförallt i flertalet av de aktiviteter som kommit att benämnas "finkulturella", till exempel opera som Benjamin nämner. Men frågan som uppstår är om klasskillnaderna bäst förklaras

av yttre faktorer som position i arbetslivet, inkomst och utbildning eller om det är individens egen uppfattning om sin klasstillhörighet som påverkar vad man gör på sin fritid (Karlsson, 2005).

5.2.2 Curt

Tema 1 Papparollen

Curt jobbar heltid med drift och underhåll inom ett större företag. Ute på fältet, där Curt befinner sig, är arbetsplatsen starkt mansdominerad. Curts fru jobbar deltid inom ekonomi. Curt är en av de pappor jag intervjuat som lever i det mest könstraditionella förhållandet där frun tar största ansvaret för hem och barn. Sport har alltid haft väldigt stor betydelse i Curts liv och det speglar också en stor del av hans föräldraroll;

C: Ja man får ju mer och mer gemenskap speciellt då som ja jag har ju styrt in dem på ishockey och fotboll och sånt som jag tycker är så extremt roligt [...]

C: [...] i och för sig de är ganska känsliga över lag våra barn men han är den som är mest känslig. Jag är ju en sån här pappa som tycker att ja om nån slår dig så slår man tillbaka vilket [fruns namn] inte tycker man ska göra. (nähä) Men så har jag [paus] mitt liv har kantats av idrott, att om nån gör nånting mot dig så gör du nånting tillbaka, och det är nånting som jag aldrig får mellersta pojken och göra. Han är alldeles för snäll han går bara undan och blir ledsen (ja ok) vilket de andra inte gör. De kan få ett "pappa raseri utbrott" och då, ja sitta i utvisningsbåset som jag har gjort väldigt mycket [...]

C: Det är sport, det är ju både jag och [fruns namn] är sportintresserade och det är ju en typ av prägling (Mm) gissar jag. Tycker väldigt mycket om fotboll det är det enda jag egentligen kan ordentligt, det och innebandy/ då har ju fotbollen blivit det jag har tvingat dem till [fruns namn] ville att de skulle friidrott men jag "Näe de ska spela fotboll" och så har det bara blivit så för det var enklast [...]

Curt positionerar sig i en traditionell mansroll och en maskulinitet där det är viktigt att vara tuff och kunna stå på sig i olika situationer (Connell, 1996). Curt har genom sitt stora intresse för sport ofta befunnit sig i traditionellt maskulina miljöer, något som också påverkar hans föräldraskap. Curt försöker också lära sina söner att agera utefter en norm att om någon slår så slår man tillbaka, något som han och hans fru är oense om. Curt tycker också att det blivit lättare och framförallt roligare att ha lite äldre barn jämfört med när de var yngre;

I: Finns det nån speciell ålder som du tycker är som en skiljelinje då det börjar bli lättare eller?

C: Ja, fem ungefär. Nu vid fem här för nu går det ju faktiskt, han går ju prata med, han förstår vad som är farligt, och klart han är väl och pillar i det också (ja) och han kan börja göra saker. Han kan börja åka skridskor, det går och göra aktiviteter med han/ han ligger inte bara i snön och krälar han kan åka slalom.

I: Just det men vad är det som är det jobbigaste med att ha spädbarn då?

C: Ja det är ju att jag inte får ha min eller min egen fritid. Jag måste hela tiden ha uppsikt (ja just det) när de blir tillräckligt gamla kan de aktivera sig själva och jag kan få göra bort det" pappa ska bara göra" utan att det hänger en i benet. Jag kan gå och hugga lite ved och jag kan gå upp och skruva.

Med den typ av maskulinitet som Curt företräder blir det svårt att kombinera föräldraskapet med yngre barn. Den könstraditionella diskursen om pappors och mäns roll som aktiva och med möjlighet till spontanitet, handlingsutrymme och valfrihet

gör att mäns föräldraskap främst förknippas med det lite äldre barnet. Att vara aktiv tillsammans med bebisar eller små barn blir direkt problematiskt då de främst kräver omvårdnad. Den vårdande delen tillhör mammans roll och här reproduceras således diskursen om att moder- och faderskapet bygger på olikhet.

Tema 2 Att vara pappa är att kunna välja grad av delaktighet

C: Jag vet inte det föll sig som naturligt [fruns namn] ville vara hemma (ja) och när hon ville börja jobba då ville jag vara ledig (ja just det) eller jag vet inte om jag ville vara ledig, men de kändes som en skyldighet att i alla fall vara (ja) barnen (ja just det) jag måste tänka efter, jo så måste det ha varit. (ja) För det är inte enkelt att vara hemma med barn det är ju betydligt enklare att vara på jobbet och komma hem och bara ha det roliga.

I: Men du kände ändå att några månader sådär/

C: Ja det måste man.

Curt försöker inte framställa sig själv som en pappa som vill vara hemma med barnen. Han ser det som en skyldighet att ta ut pappadagarna och gör det trots att han tycker det känns jobbigt. Han säger att det är jobbigt att ta hand om barn och att det är mycket lättare att åka iväg till jobbet. Att framställa sig på detta sätt kan kanske innebära att Curt intar en position som går emot dagens diskurs om den ”moderna jämställda medelklasspappan”. Curt beskriver vidare vad det är som är jobbigt med att vara hemma med barn;

C: Eeh det som jag är, jag vet inte om jag har några bokstäver och allt möjligt, om jag går hemma själv för länge så blir jag rastlös, och jag är väldigt ”upp och ner människa” så att antingen är det jättekul, eller så är det skittrist (ja ok) och går man hemma och det blir slentrian, då är det inte jättekul (näe) tycker jag. Och man stör sig på barnen och ja det är ju tuft för du ska ju hålla ordning du ska stöka, och tappar man geisten då blir det ostökigt och då trivs man inte längre.

Att som Curt tala om sig själv i termer ”sån är jag” är ett återkommande mönster och en vanligt förekommande tolkningsrepertoar framförallt hos män (Magnusson, 2006). Curt beskriver sig själv som någon som kan göra saker när han själv tycker det är kul. Han spekulerar över om han har ”några bokstäver” och han säger att han är en ”upp och ner människa”. Detta ger Curt en förklaring och ett försvar till varför han är som han är och varför han gör som han gör. Denna hållning återkommer inte bara i relation till frun utan också i relationen till barnen;

[...] men min barn tycker att jag är jättetaskig för dom får inte spela dator. Men däremot så tycker jag om att göra saker med dom som jag tycker om. (Mm) Det dom tycker är jättekul kanske inte jag tycker är kul, men om jag tycker nåt är kul och dom tycker det är kul, då gör jag det gärna med dom.

Curt leker gärna med sina barn om han tycker att det är kul. Det är således Curts behov som sätts i första rummet och inte barnens önskan. Curt kan som pappa relativt oproblematiskt inta denna position, något som för en kvinna och mamma skulle anses som betydligt mer problematiskt. Mäns behov av frihet och gränsdragningar mot andra är något som återkommer hos flera av papporna, vilket blir särskilt tydligt när det gäller små barns behov av omvårdnad. Kvinnor har inte på samma sätt kunnat

avgränsa sig mot andras behov. Diskursen om kvinnlighet och moderskap har genom historien dominerats av att kvinnor förväntats ta större hänsyn till andras önskningar och behov än sina egna (Magnusson, 2006). Utan att han egentligen berättar det kan vi ändå förstå att det är Curts fru som har det totala ansvaret för föräldraskapets mer krävande delar som omsorg, vård och att sätta sig själv och sina egna behov i andra hand.

Tema 3 Är pappa jämställd?

Curt är en av de två pappor som lever i det mest traditionella parförhållandet. Frun sköter i princip allt arbete i hemmet;

I: Nä ehh och nu kommer jag och fråga en massa små detaljfrågor (ja) om vem som gör vad hemma hos er. Så då får du säga om ni delar på det, eller om det är nån som gör det oftare, ehh och då skulle jag börja fråga vem det är som plockar upp och håller ordning alltså städlock inne i huset?

C: [fruns namn]

I: Diskar, ni kanske har diskmaskin men plockar i och ur diskmaskin?

C: Ja två ett till [fruns namn]

I: Tvättar?

C: Ehh fem noll.

I: [Skratt] till [fruns namn]?

C: Till [fruns namn] ja jag kör en maskin i månaden kanske.

I: Ja just det och nu när vi pratat om fördelningen skulle jag vilja höra om du är nöjd med fördelningen som den ser ut?

C: Jag är jättenöjd (ja) jag kan gissa att min fru vill strypa mig ibland för att inte jag hämtar och skjutsar tillräckligt mycket på morgon, för hon vill säkert ha sovmorgon [pratar extra högt vill att frun i ett annat rum ska höra vad han säger får dock ingen reaktion]

I: Ja precis för det var min andra fråga tror du att din, att [fruns namn] är nöjd med den här fördelningen?

C: Jag skulle i och för sig tro att hon vill att jag skulle skjutsa lite mer på morgon.

I: Ja just det, men det är ingenting av det andra, det känns som att den fördelningen är ni nöjda med ändå?

C: Det tror jag.

Curt är nöjd med fördelningen och tror också att frun är nöjd även om hon kan vara missnöjd när Curt inte gör sådant som ligger under *hans ansvarsområde* som att skjutsa barnen på träningar och liknande. Att pappor engagerar sig i barnen genom att ansvara för barnens fritidsaktiviteter är vanligt förekommande och bygger på välkända antaganden och associationer runt manligt och kvinnligt. Det vill säga en bild av pappan som aktiv och mamman som vårdande, planerande och inkännande gentemot de andra familjemedlemmarna. Genom dessa strikt uppdelade ansvarsområden så ser vi hur traditionella värderingar runt kön ofta reproduceras i vardagslivets praktik (Plantin, 2001). Positionen som en traditionell "gammeldags" pappa verkar däremot ganska oproblematiserad för Curt. Han har inga direkta behov av att försöka förklara deras uppdelning till skillnad från t.ex. Benjamin eller Emil.

Tema 4 Positioneringar i föräldraskapet utifrån egna och andra föräldrar

Curt beskriver relationen till sin egen pappa;

C: [...] Jag är hemskt olik min egen pappa. (ok) Jag är tvärlig, mina barn får verkligen veta när de gör fel. Och jag leker hyfsat mycket för jag är ett stort barn. [fruns namn] säger att hon har fyra pojkar, och det stämmer väl litegrann inte helt [tystnar och sedan paus]

[...]

I: Ja just det men du sa att du är olik din egen pappa på vilket sätt/

C: Ja [suck] min far han [paus] jag minns egentligen honom aldrig under min uppväxt. Han följde aldrig med mig på idrott eller nånting. Han gjorde enbart saker som han tyckte var roligt, som jakt, fiske och vedhuggning. Och det var en gammeldags pappa som, ja mamma tog hand om allting (ja just det) annat, så där har väl [fruns namn] problem att brottas med, att jag är uppväxt i en gammeldags familj [paus]

I: Så du tror att det kan ha påverkat dig?

C: Ja det har de, ja helt klart gör de det, är en typ av präglning.

I: Men du känner dig mer delaktig än vad din pappa var?

C: Ja jo jajamensan, jo mycket mycket mer, och jag försöker [paus] fast jag kanske inte alltid är så duktig på det. Men jag är ju som sagt var en motivationsmänniska. Om jag tycker nånting är kul, så tycker jag att det är jättekul, och är det inte kul så då blir det inte lika ordentligt gjort.

Curt beskriver sin egen pappa som väldigt frånvarande och att hans uppväxt i en gammeldags familj präglade honom. Han kan också se att det därför blir till ett problem för hans fru. Curt säger att hans fru brukar säga att hon har fyra barn istället för tre och även om han inte håller med helt så gör han det kanske till en viss del. Detta blir som ett slags förklaring till varför Curt är som han är. Uppväxten som präglade honom och det faktum att han är som ett barn och en motivationsmänniska gör att Curt inte kan (vill) ändra sig. Återigen använder sig Curt av "så är jag"-hållningen och kan på så sätt undvika att ta ansvar för sina handlingar. Problemet landar istället på Curts fru som får ta konsekvenserna av Curts uppväxt i en gammeldags familj. När Curt sedan jämför sig med andra pappor i bekantskapskretsen så har han funderingar över hur det hade kunnat se ut om situationen varit annorlunda;

C: Ja jag tror vi är ganska lika. Jag tror mina/ bekantskapskretsen är papporna ännu mera jämställda än vad jag är, genom att jag har ju hela tiden hållit på och renoverat det här huset, och det här är ju ett [paus] det är så mycket krävande det här huset. (ja) Hade vi haft en lägenhet hade jag kunnat vara mera ännu mer jämställd, alltså när det gäller tvättning städning matlagning (ja) då hade det varit mer med det.

I: Men är det nånting som du skulle ha velat vara/

C: Näe! det ju roligare att snickra (ja) än att ta hand om barnen, man kan leka med barnen, men att ta hand om dem är mindre kul (ja men just det) ja.

I: Men du tänker ändå att det finns att du kan se en skillnad till vissa kamrater som har/

C: Jo en del har varit betydligt duktigare faktiskt, men sen har man ju dem som har ännu mera mansgris än vad jag har varit (ok) om man får säga det.

I: så det finns lite olika/

C: Det finns alla alternativ i bekantskapskretsen.

Curt som tidigare inte problematiserat sin roll i hemmet, visar här att han är medveten om diskursen om jämställdhet som ideal. Curts förklaring är att huset har tagit mycket tid, men vid följdfrågan om han skulle vilja vara mer jämställd så visar det sig att Curt inte har några önskningar om det. Intressant är också att när Curt jämför sig med kompisar säger han att vissa är **mer** jämställda än honom. Betyder detta att Curt har

en uppfattning om att han till viss del försöker (är?) vara jämställd? Kanske relaterar Curt till sin egen uppväxt i det här fallet, eller är det kompisarna som är ännu mer ”mansgrisar” som han jämför sig mot? Tydligt blir i alla fall att som pappa har du möjligheter att positionera dig mot pappor som är ”bättre” eller ”sämre” pappor och därmed få ett stort utrymme för hur delaktig man själv väljer att vara.

Tema 5 Den subjektiva upplevelsen av klasstillhörighet

Curt placerar sig direkt som en ”arbetare” vid frågan om klasstillhörighet;

I: Och sen skulle jag fråga om du skulle beskriva dig själv som tillhörande arbetarklass om du har funderat på det nån gång?

C: Ja jag är ju en arbetare det är jag (ja) så jag är väl längst ner på skalan skulle jag gissa, eller [paus] näe det är väl fel att säga, näe men jag tillhör ju arbetarklassen.

Att Curt gör tillägget att han befinner sig ”längst ner på skalan” skulle kunna tyda på att begreppet arbetarklass för Curt är kopplat till antaganden om klassernas olika maktpositioner och värderingar. Det är också konstaterat att personer som själva tillhör arbetarklassen är de som i störst utsträckning anser att det finns klasser, kan klassplacera sig och anser att makt och inflytande är ojämnt fördelade med avseende på klasstillhörigheten (Karlsson, 2005). När diskussionen runt klass fortsätter lyser återigen Curts sportmetaforer igenom;

C: [...] för mig är ju allt arbete det är ju lagarbete, jag ser allting som fotbollsmatch (Mm) och jag är egentligen den som är längst bak och styr ändå i slutändan. Nog för min VD är ändå längst fram (ja just det) så ser jag det

[...]

C: Nej men med mitt sätt att se så ser jag att jag kan fälla vilken arbetsledare som helst uppåt, och jag tänker att jag har lika mycket nästan, inte riktigt lika mycket och bestämma, men för mig är det funkar inte lagarbetet då byter jag helt enkelt till andra lag (ja just det) och än så länge så funkar det jättebra, så då fortsätter jag och spela i den här truppen.

Curt ser inte upp till de som styr, snarare ser han det som att han också har makt ”att fälla vilken arbetsledare som helst uppåt”. Klass, eller försök att bestämma, tycker Curt blir mest tydligt på jobbet och är inte ett problem privat;

C: Jovisst finns det dem som vill tycka sig bestämma mera[...] det är mest på arbetsplatsen väldigt lite privat. För privat så umgås jag med från kung till drägg, så att där har det absolut ingen betydelse (nä). Det är ju mitt arbete, att dem som tycker sig ha mer utbildning och göra, vill gärna kanske sätta sig lite förmer (ja) men det går ju snabbt åtgärda.

Privat umgås Curt med allt från ”drägg till kung”. Att han använder denna typ av retorik runt ämnet kanske kan relateras till de maktpositioner som är kopplade till klassbegreppet att det existerar en maktstruktur där folk värderas olika. Men för Curt är det inget problem. Han kan umgås med alla och han kan ”åtgärda” folk som vill ”sätta sig förmer” om de tycker sig ha mer utbildning. Curt verkar ha en stark positionering i arbetarklassen och framhåller därmed dess och sin egen styrka. Curt verkar inte vilja förflytta sig eller positionera sig på annat sätt. Curts rörelseförmåga i

det sociala rummet är troligen också begränsad på grund av hans starka positionering i arbetarklasskulturen (Skeggs, 2004).

5.2.3 Anton

Tema 1 Papparollen

Anton har ganska nyligen bytt yrkesinriktning efter att ha gått en tvåårig KY-utbildning. Tidigare har han varvat arbetslösa perioder med jobb inom industrin men nu jobbar han inom data- och multimedia vid ett mindre privat företag. Anton jobbar nu heltid med kontorstider. Antons fru jobbar inom vården med skiftande arbetstider. Anton beskriver sitt föräldraskap som omvälvande och känslomässigt på ett sätt som skiljer sig från övriga pappor i studien:

A: [...] det är ju som att bli förälskad på nytt när man får barn känns det som, och precis som när jag träffade [fruns namn] eller när man blir förälskad i en kvinna det är lite samma känsla på nåt vis. Det är som att all ledig tid man har vill man spendera med det här lilla barnet som man har fått. Så man skyndar sig hem efter jobbet och man, egentligen vill man inte fara någonstans, man vill liksom bara vara hemma och vara nära [...]

A: Det är skönt nu (ja). Jag skulle vilja ha dem i den här åldern jämt fast ändå inte. Asså dem är på en nivå där de fortfarande inte har några problem med att komma och sätta sig och mysa eller kramas. Det finns inga konstigheter med ens föräldrar, man är inte pinsam eller nåt sånt där som onekligen kommer att komma när de är lite äldre [...]

Anton har varit delaktig och nära sina barn ända sedan de var nyfödda. Han ser inte det som något konstigt. Till skillnad från de andra papporna så beskriver han att barnen också nu när de blivit äldre vill mysa och kramas, det vill säga han beskriver en närhet. Anton verkar ha tagit till sig en mer könsneutral syn på föräldraskapet vilket också gör att hans föräldraskap inte på samma sätt begränsas. Att vara pappa verkar för Anton inte skilja sig nämnvärt från att vara mamma. Antons syn på föräldraskapet återkommer under tema två.

A: [...] jag prioriterar inte mig själv ens nummer ett lite utan barnen går ju först, sen är det ju min fru, och sen kommer man kanske på tredje plats [...] dom är ju en stor del av livet man ser ju främst till deras bästa och sen det som blir över går till en själv litegrann. Det låter kanske lite hårt men det är ju så [...]

Anton beskriver här hur familjelivet och barnen har gjort att de egna behoven får sättas i andra hand eller som Anton själv säger ”på tredje plats”. Vid jämförelser med de andra papporna som i första hand poängterar sitt behov av att få ett eget utbyte av närvaron med barnen så intar Anton en annan position där barnens behov sätts främst. Att Anton i relation till mäns avgränsningar verkar inta en mer icke-traditionell avgränsning kanske vi kan tolka som en förflyttning och avståndstagande från de traditionella könade avgränsningarna (Magnusson, 2006).

Tema 2 Att vara pappa är att kunna välja grad av delaktighet

Anton är en av de pappor jag intervjuat som aktivt valt att delta i vården av barnen redan från födseln. Anton och hans fru hade möjlighet att vara hemma tillsammans första tiden och sedan var Anton hemma själv när sambon började arbeta;

A: Ja och det är ju också en sån där grej. När man faktiskt fick vara hemma med barnen när de var små, att göra alltså sånt där och att [paus] asså rätt fort så hade man ju bra rutin på att byta blöjor och göra såna där saker. Och sen är det ju liksom en barnlek, när man känner att man själv är säker. Man vet att när man far iväg med barnen, även när de är ett par månader gamla, så är det ingen panik om de skulle bajsar ner sig nånstans. Jag vet hur man gör när man byter blöja och jag kan göra det på en toa på ett café det är liksom inga problem [...] om man kanske inte varit hemma så mycket den första tiden och kanske inte bytt så mycket blöjor eller gjort så mycket såna praktiska saker, så är det ju som en spörr att fara iväg själv med barnet kanske också sen senare.

Antons resonemang bygger på hur han lärt sig att hantera alla de vardagliga situationerna som uppstår när man är hemma med små barn. Att som Anton se på föräldraskapet som en läroprocess där man med tiden bygger upp både kunskap och säkerhet ger alternativ till en friare och mindre begränsad syn på föräldraskapet. En vardagspraktik uppbyggd på könsneutrala värderingar runt föräldraskapet kan ha olika uppkomsthistoria (Magnusson, 2006). I Antons fall beskrivs att föräldraskapet är något han valt för att han vill vara nära sina barn och för att det fallit sig mest praktiskt i deras familj.

Tema 3 Är pappa jämställd?

Anton är som vi sett aktivt delaktig och närvarande i föräldraskapet och kan sägas illustrera bilden av den ”moderna pappan”. Innebär detta också att han lever mer jämställt? Ja, till viss del, kan man säga. Anton och hans fru är de i min studie som delar jämnast på hemarbetet men vissa områden som till exempel tvätten sköter frun;

I: Tvättar?

A: Eeh det gör hon (ja). Där får jag inte vara och rota (nä) [Skratt]

Att Anton som delar på i stort sett alla övriga uppgifter i hemmet inte tvättar förklaras med att han inte får vara där och ”rota”. Implicit låter oss Anton förstå att han inte är betrodde med att tvätta av sin fru. Anton verkar dock vara nöjd med denna fördelning och protesterar inte på något sätt över att ha blivit bortrationaliserad från tvättandet. Om Anton använt samma resonemang vad gällde tvätt som föräldraskap skulle han kanske be sin sambo att hon lärde honom att tvätta. På så sätt skulle de kunna dela även denna uppgift men där föräldraskapet blir en läroprocess där man själv får något positivt tillbaka, är tvätten snarare kanske sett som ett nödvändigt ont? Anton avstår således från denna syssla trots att det innebär att han blir stämplad som mindre kompetent på det området. Att betraktas som inkompetent och avstå från att

protestera mot det är ett effektivt sätt att upprätthålla ojämn fördelning av hushållsarbetet (Bekkengen, 2002).

I: Nu har ju du pratat redan lite om alltså om hur ni gjort för att komma fram till den här fördelningen, alltså mycket av rent praktiska skäl (Mm) och då tänkte jag höra om du är nöjd med fördelningen?

A: Ja det måste jag ju säga. Framst för att den är ju inte sådär huggen i sten utan det är lite från gång till gång, då vad som är mera [paus] vad som funkar bäst helt enkelt [...] det är inte så mycket räkna på exakt hur många gånger har jag gått, och hur många gånger har hon gått och sådär utan det är ganska flexibelt.

I: Upplever du att hon också är nöjd med fördelningen?

A: Ja.

Anton pratar aldrig om jämställdhet eller att det skulle vara av ideologiska skäl som de delar på allt från hushållsarbete till barn utan det är vad som fungerat bäst i deras familj. Anton är också säker på att hans fru är nöjd, hans position i detta verkar vara oproblematiske.

Tema 4 Positioneringar i föräldraskapet utifrån egna och andra föräldrar

Anton berättar att han kan se likheter mellan sina föräldrar och sitt eget föräldraskap. Anton ser både likheter och olikheter när han jämför sig mot andra föräldrar i vänskapskretsen;

A: [...] men det har ju med personlighet att göra (ja) att dom som är föräldrar, som är i kompisgänget om man nu säger så (mm) vi är inte speciellt lika varandra i övrigt heller (nä ok). Så då kan jag inte säga att vi är speciellt lika som pappor heller, eller föräldrar (nä just det). Jag tror att det har ju mycket med sin egen personlighet att göra också, även om man säkert har fasta, man har ju nån typ av fastare föräldraroll som på nåt vis ska finnas där. Fast hur det är fördelat mellan bägge föräldrarna, är ju ganska olika.

I: Men om du jämför dig med dina kompisar i det här att du har varit väldigt delaktig så från början, är det något som dina kompisar också har varit eller?

A: Ja jag vet inte. Det är också en sån där sak som, jag menar det har stått ganska mycket i tidningar om att pappor fortfarande inte är delaktiga i sina små barn och sådär, och jag måste säga att jag har inte upplevt det överhuvudtaget (nä ok). Men det kan ju också ha en sak att det blir liksom en viss kultur bland dem man umgås med (ja precis) för om man vi har ju som umgåtts många år och det är klart det färgar ju säkert av sig, hur/ det är ju inte onaturligt. För ingen av oss som är i den här vänskapskretsen skulle det vara onaturligt att stanna hemma med barnen, att faktiskt vara delaktig (nä) så det är klart att det påverkar väl säkert också.

Anton förklarar skillnader i föräldraskap som relaterat till individuella egenskaper. Han ser inte att det skulle finnas en specifik papparoll som är universell. Är man olika som individer kommer man också att bli olika som föräldrar. Anton har läst i tidningen om pappor som inte är delaktiga men har själv *aldrig* upplevt det. Detta är i sig intressant och skulle nog kunna falla under kategorin extremfallsformulering. Att Anton gärna vill framhäva de individuella egenskaperna och tydligt framställa att pappor i dag är eller kan vara lika delaktiga som mammor, kanske är anledningen till hans sätt att retoriskt framhålla detta? Hur Anton upplever att pappor framställs som *inte delaktiga* i media kan vi inte veta. En möjlighet är dock att han skulle kunna

känna sig orättvist framställd i egenskap av pappa eftersom bilden som framställs, uppenbarligen inte stämmer in på honom och hans vänner.

Tema 5 Den subjektiva upplevelsen av klasstillhörighet

Anton är osäker på om han skulle säga sig vara arbetarklass eller medelklass. Tidigare när han jobbade inom industrin skulle han relativt okomplicerat ha beskrivit sig som tillhörande arbetarklass;

I: Ja [skratt] Eeh och sen tänkte jag fråga dig om du själv skulle beskriva dig som att du tillhör arbetarklass, eftersom jag är intresserad av klassperspektivet om du själv skulle beskriva dig som arbetarklass?

A: Hmm [paus] Ja jag vet inte riktigt vad termen går ut på sådär, men ja det gör jag väl (ja). Jag vet ju inte riktigt det som jag håller på med nu vet jag inte riktigt hur jag skulle klassas in men det är ju ändå [paus] ja programmering [...] det måste väl ändå klassas som dagens arbetarklass. Även om man kanske ja, jag vet inte om det är industri och sånt som man tänkt på tidigare (ja) när man pratat om olika klasser.

I: Men tidigare då du var inom industrin... skulle du ha beskrivit dig mer direkt då som arbetarklass?

A: Ja helt klart.

Hur kan vi se på Antons tveksamheter? De som *inte* anser sig tillhöra någon samhällsklass, eller inte vet vilken klass de tillhör återfinns bland dem som innehar klasspositioner vilka ligger nära ”klassgränserna” (Karlsson, 2005). Detta stämmer väl in på Anton som beskriver att han nu egentligen inte vet var han står;

A: Nä ja men det är ju jag, jag vet inte jag kanske är medelklass nu utifrån det yrke som jag har nu. Men som sagt nu är jag ju så pass ny i det här det känns ju inte som att [paus]

I: Nä det är ingenting som du haft stora funderingar runt i alla fall [skratt]

A: Nä [skratt] och från att tidigare ha kommit/ ha jobbat inom industrin, så känns det som att man lite klarare kan säga att ja men jag tillhör arbetarklassen (ja precis) men tills nu, då jag egentligen inte riktigt vet vart jag står och faktiskt egentligen inte är så intresserad av att fundera över det.

Anton poängterar att han egentligen inte är så intresserad över att fundera över eventuell klasstillhörighet. Eftersom Anton ofta under intervjun framhållit *individuella egenskaper* och *individuella val* så kanske det blir en naturlig följd att inte heller vilja ”sätta folk i olika fack” eller kategorisera efter klasstillhörighet.

5.2.4 Emil

Tema 1 Papparollen

Emil har nyss blivit förälder för andra gången. Emil har en treårig gymnasieutbildning och jobbar inom industri med teknisk produktion på ett medelstort företag. Emil jobbar heltid och hans sambo är för tillfället föräldraledig. Innan föräldraledigheten jobbade sambon heltid inom vårdområdet, hon har en högskoleutbildning. Emil beskriver sin papparoll;

E: Ja det är ju det är väl den här biten med jamen vara i garaget, och jag brukar skjutsa honom ibland på motorcykeln bara runt huset (ja just det). Det tycker han så roligt att han skakar ju, han grinar ju när

man stänger av (ja okej). Spelar ingen roll hur länge man kör så det är alltid lika ledsamt och det är likadant med traktorn och åka skoter är ju roligt och sådär och det är väl lite grabbiga grejer kanske.

[...]

E: För mig som person. Jag har ju fått eeh otroligt mycket bättre självförtroende, vuxit som person så nu känner jag/ jag bryr mig inte om lika mycket vad andra tycker och tänker (nä). Så jag har blivit tryggare i mig själv det är en jättestor skillnad [...]

Emil tycker om att vara i garaget med sin son och även att åka traktor och motorcykel. Emil själv beskriver det som att nöjet är ömsesidigt, att sonen gillar att göra de här sakerna med honom. Emil själv beskriver det som att de gör lite ”grabbiga” saker tillsammans. Emil upplever att hans självförtroende ökat sen han blev pappa och att han fått en trygghet som följt med föräldraskapet. Den första tiden i sonens liv kände sig Emil utanför;

E: [...] man blir ju verkligen satt i andra hand och det är väl ingenting som förvånar mig, men jag vart mer påverkad av det än jag trodde.

[...] som mamma får man väl det hära bandet till barnet som pappan aldrig riktigt får. Så att de kanske inte blir lika påverkade av det. Åsså är de väl inne i sin amningsbubbla mycket längre och det är mycket trevligare (ja) på nåt sätt. Nä man blir lite åsidosatt.

I: Ja just det och du tänker att det kanske blir lite jobbigare för pappan, just det där att man hamnar lite utanför eller?

E: Ja man blir ju, man kan aldrig vara lika med på tåget tror jag i alla fall (nä) som en mamma. Jag menar de bär barnet inom sig, de känner hur det växer, de känner sparkar och dom föder ut den. Och sen ammar dom, och är hemma med barnet första året för det mesta. Och ja då tror jag dom får en närmare relation, ja de knyter som ihop sig.

[...] när barnet var i skolåldern, då tror jag, eller jag ser ingen anledning varför mamma skulle ha ett närmare förhållande med barnen än pappan [...] kanske att det är lite könsdelat, att pappan kanske har lite bättre kontakt med pojkarna då och mamman lite bättre kontakt med tjejerna [...]

Emil har ett essentiellt synsätt på moderskap och faderskap, det vill säga han förklarar skillnader i föräldraskapet utifrån biologiska förhållanden (Magnusson, 2006). Detta synsätt är vanligt bland annat inom populärpsykologi och rådgivningslitteratur vilket vi bland annat kan se exempel på i rapporten ”Pappapusslet, vilka är bitarna och hur får man ihop det” (Hwang, 2005). Här framställs en bild av faderskapets första tid som *präglad av utanförskap och oro*. För Emil innebär det essentiella synsättet en förklaring till varför han upplevde ett utanförskap under första tiden med barnet. Emil kände sig åsidosatt och han upplever och förklarar att mamman troligtvis inte upplever det på samma sätt eftersom hon är inne i sin ”amningsbubbla”. Detta synsätt bekräftas ofta från ”expertisen” på området. Genom till exempel Mödra- och barnavårdscentralens information blir mäns utanförskap en självklar del av det tidiga föräldraskapet (Bekkengen, 2002).

Tema 2 Att vara pappa är att kunna välja grad av delaktighet

E: [...] jag försökte vara delaktig och en bra förälder. När vi skulle få först barnet så var vi då på ganska täta besök hon en barnmorska[...] eeh men jag fick nästan känslan av att jag inte var välkommen när vi kom in i rummet. Dom prata bara med [sambons namn]och vände liksom ryggen mot mig (ja okej). Det var bara fokus på henne och att jag var med var nästan att jag var i vägen. Så jag blev jättebesviken och kände att det här var inget roligt [...] men ja jag gav som upp lite efter det (ja).

Jag blev lite besviken och kände det att jag har väl kanske inget här att göra. Man försöker och vara en modern pappa och vara delaktig och så där men näe.

E: [paus] Jag är nöjd på det sättet att jag gjort ett aktivt val vad jag väljer att göra (mm). Jag skulle kunna skita i familjen helt och bara hålla på med fritidsintressen (mm) men eeh det vill jag ju inte alls [...] jag är nöjd jag har ju gjort det valet (ja precis) det är inget jag är tvingad till.

Emil vill och försöker vara en modern och delaktig pappa. När han inte bemöts bra på BVC så väljer han att ge upp dessa försök. Han känner sig motarbetad när personalen inte vänder sig till honom och inte förstår att han vill vara delaktig. Att kvinnor inte får ställa krav eller kritisera män för insatser inom hemmets väggar för att de då riskerar att insatsen uteblir är sedan tidigare ett välkänt fenomen (Holmberg, 1993). I Emils fall kan vi ta detta resonemang ännu en bit. Då Emils försök att vara en jämställd och modern pappa inte uppmärksammas på det sätt han vill så finns det ingen anledning för honom att fortsätta försöka. Emil berättar vidare om upplevelsen av föräldraledigheten;

E: [...] eftersom jag började vara hemma när han var han var inte riktigt ett år, om han var åtta månader [...] då var jag hemma två månader på heltid (jaha ok) eeh över sommaren då (ja) [paus]. För då fick hon ett sommarvikariat nåt som stämde bra [...]. Jag tyckte det var jobbigt att vara hemma två månader [paus] eeh det var en jättechock för mig.
[...]

E: Ja, jag var hemma ensam med barnet. Jag har inga problem att vara ensam med barnen nån gång, men just när det vart så [paus]. Jag var inte alls beredd på det jag/ jag var beredd på att nu ska jag vara hemma, oj vad mycket jag kommer att hinna [skratt]. Men att jag helt plötsligt skulle [paus] skulle finnas till för nån annan, asså jag vart ju helt styrd av [sonens namn] med matning, mat, sova, allt. Det var ju liksom direkt han knäppte med fingrarna så skulle jag finnas där, och det var jag inte alls beredd på, så det var eeh det var en liten chock [...] efter det så då var jag hemma två dagar i veckan (okej) och hon tre dagar i veckan (ja) och det funkar mycket bättre för mig, (jamen just det) för då fick jag liksom fara på jobbet och vila upp mig eller vad man ska säga [...]

E: Om jag skulle vara hemma med honom nu när han är två, det tror jag skulle gå mycket bättre. För då kan vi göra saker tillsammans också. Vi kan gå ut och kratta gräsmattan, gå en promenad i skogen, eller nånting. men då fanns det som ingenting att göra [...] det gick ju inte att lämna honom för en sekund, för då åt han ju gräs eller på väg in i nån taggbuske eller nånting (ja okej). Så man var som man var ju verkligen en betjänt på heltid.

Emil hade svårt att hantera att sonen var så beroende av honom. Uttryck som ”när han knäppte med fingrarna” och ”betjänt på heltid” beskriver kanske ganska bra föräldrarollen till ett åttamånaders barn, något som Emil uppenbart inte var beredd på och inte heller är beredd att ställa upp på. Att på detta sätt avgränsa sig gentemot andra för att det sker på bekostnad av de egna behoven och friheten har män historiskt sett kunnat göra på ett helt annat sätt än vad kvinnor kunnat (Magnusson, 2006). Att som mamma berätta att man inte kan eller vill hantera sitt barn för att *barnet är för beroende* skulle med den rådande diskursen om moderskapet vara svårt, för att inte säga snudd på omöjligt.

I: Men så hur skulle du vilja göra?

E: Jaa jag skulle vilja slippa just den perioden [...] men jag vet inte. Jag tror med andra barnet att jag blir hemma lite kanske senare, när barnet är ett år i alla fall (ja just det). Eeh och då kanske jag kan prova att vara hemma på heltid igen.

Emil kan tänka sig att eventuellt vara föräldraledig på heltid igen med premissen att barnet då är minst ett år. Detta är ett återkommande tema hos flera av papporna. Deras eventuella föräldraledighet bygger på full valfrihet och eget intresse. Detta är också kärnan i synen på mäns föräldraledighet. Den ska vila på valfrihet och helst också resultera i ett positivt utfall för honom (Bekkengen, 2002). Kvinnors föräldraledighet och föräldraskap däremot bygger på antaganden om det villkorslösa föräldraskapet. Att diskutera mammors närvaro hos barnen behövs inte. Den är självklar och därmed inte föremål för förhandling (Magnusson, 2006).

Tema 3 Är pappa jämställd?

Emil är tillsammans med Benjamin den pappa som framstår som mest besvärad när frågor om hur han och sambon delar hemarbetet kommer;

E: [...] jag brukar försöka hjälpa till. Men det är ofta att hon gjort det innan jag kommer hem bara för att vi ska kunna umgås då (ja) och försöker verkligen att jag ska hjälpa till mer hemma men hon är ju snäll så att eeh det är inte så lätt.

I: Eeh tvättar?

E: Bara hon (ja). Det händer att jag tvättar, men då är det mina egna garagekläder eller träningskläder, så det kan jag som inte [paus] nä det är hon som tvättar.

[...]

E: [paus] Ingen av oss (näha okej). Nä det är väl hon som har intresset och gör det mesta. Nog åker jag på de här tyngre bitarna, gräva hål och flytta grejer och klippa gräset. Det har ju varit lite jobbigt för henne båda gångerna hon varit gravid (ja just det) men det är hennes bit (just det). Jag hjälper ju till om blir tillsagd.

[...]

E: [...] det var mycket diskussioner om vem som skulle göra vad då när vi vart i hop (mm) och [paus] det är väl, man har ju olika nivå på saker. När jag tycker att det är stökigt, och när hon tycker att det är stökigt och så vidare, och då blir det ju om hon har lägre nivå då vill ju hon åtgärda det före mig.

I: Just det skulle du säga att det är så hos er eller/

E: Så är det hos oss (ja). Att hon tycker att nu är det skitigt nu måste vi dammsuga (ja) eller städa (just det) [paus] eeh vad var det mer det var som en dubbelfråga?

I: Ja precis om du var nöjd?

E: Om jag var nöjd eeh jao både och. Jag kan ju känna att jag hjälper till lite för lite [paus] eeh här inne. Men jag har lite svårt att komma in i den biten också eftersom hon är hemma och gör det på dagarna [...] just vid middan brukar jag plocka i diskmaskinen (jamen just det). Men ja jag har ju försökt att få mer att göra men (ja) det är inte så lätt att få igenom det [skratt] för hon vill ju att vi ska ha roligt och umgås sådär när vi väl träffas efter en arbetsdag.

I: Ja precis, men det var det jag undrade lite upplever du att din partner är nöjd?

E: Jaa, jag tror att hon skulle önska att jag hjälpte till och [paus] jamen dammsuga kanske lite mer och hjälpte till med tvätten vet jag att hon skulle tycka (ja just det). Eeh att jag inte hjälper till med tvätten har jag inget svar på (nä okej) jag är en dålig människa [skratt] eeh men dammsugningen den det är sällan [skratt] jag hinner med det. (nä precis) Men hon har blivit bättre. Jag har ju bråkat på hon och sagt det att hon måste säga åt mig då när det är dags att dammsuga så gör jag det ju, och till slut så har hon ju faktiskt börja säga åt mig (ja). Hon tycker ju att hon inte ska behöva säga till (nä) att jag ska se det själv, men killar och tjejer tror jag inte funkar på samma sätt.

Emil vill försöka ”hjälpa till”. Det är tydligt att hans sambo bär huvudansvaret för att sköta hemmet, men Emil har sagt åt henne att hon ska säga åt honom vad hon vill ha hjälp med. Emil gör även saker när han blir tillsagd att göra det. Att män på det här

sättet överlåter ansvaret för besluten till kvinnan är enligt Bekkengen (2002) ett sätt att själv få total ansvarsfrihet. Emils sambo har uttryckt en önskan om att han själv ska kunna se behovet av dammsugning. Att Emil själv ska ta initiativ verkar omöjligt. Han förklarar det som att ”där är tjejer och killar olika” vilket är en vanligt förekommande tolkningsrepertoar - könsskillnader som förklaring till ojämn fördelning av hushållssysslor. Emil säger att han inte kan förklara varför han inte tvättar, men tillägger att han är en ”dålig människa”. Det blir någon slags urskuldande ”sån är jag hållning”. Trots att Emil är medveten om detta verkar han inte göra några egna försök att ändra på situationen. Han är själv ganska nöjd, även fast han är medveten om att hans sambo inte är det. Andra tolkningsrepertoarer som Emil frekvent använder sig av är praktiska skäl ”hon är hemma mer” och individuella skäl som att ”hon har lägre tolerans”, ”hon vill att de ska ha roligt när han kommer hem på kvällen” eller ”han försöker men hinner inte”. Samtliga av dessa tolkningsrepertoarer är som Magnusson (2008) visat, vanligt förekommande som förklaringar till ojämnställda förhållanden i hemmet.

Tema 4 Positioneringar i föräldraskapet utifrån egna och andra föräldrar

E: Jaa oj [...] jag och pappa är nog väldigt lika varandra på det sättet att båda är väldigt barnkär (ja) och har varit jag har vetat att jag velat ha barn sen jag inte var så gammal själv och det tror jag i alla fall kanske inte är så vanligt att en jamen tolvårig kille går runt och verkligen känner jamen en vacker dag ska ju jag också ha ett eget barn och många barn ska jag ha, det har jag alltid vetat [...]

Emil beskriver sig som lite ovanlig på det sättet att han redan tidigt visste att han ville ha barn och att han är väldigt barnkär. Man kan alltså säga att Emil har en barnorienterad maskulinitet. Det som är tydligt när det gäller bland annat Emil är att en barnorienterad maskulinitet kan finnas på en diskursiv nivå utan att behöva omsättas i praktiken (Bekkengen, 2002). Att Emil är barnkär betyder inte att han är delaktig på samma sätt som mamman eller att han till exempel väljer att dela föräldraledigheten på samma villkor vilket framkom under tema två. Emil beskriver också hur en del av hans vänner resonerar runt föräldraskapet;

E: Det finns ju jätte/ jag har ju fortfarande kompisar som eeh [paus] som lever i den här världen att pappor ska minsann inte sköta barnen utan det är kvinnans uppgift och så

I: Ja okej asså jämnåriga kompisar?

E: Ja jämnåriga och men då ser man ju det är direkt i nedstigande led att deras föräldrar har varit likadana (jaha okej). Eeh men sen jag vet inte, vad jag kanske tror att jag sköter lite mer, och tar hand om barnen lite mer än vad många av mina kompisar gör (jaha okej) så att jag kanske leker lite mer med dom och sköter dom och att jag badar dom och gör såna saker byter blöjor och så där (ja just de) medans dom kanske är duktigare på att hjälpa till i hemmet och dammsuga och så men just den här barnbiten tror jag att jag är ganska har jag ganska stor del som pappa.

Emil ser sig själv som en mer närvarande pappa än vissa av sina jämnåriga kompisar. Han jämför också det faktum att han är mer aktiv med barnen med att han inte hjälper till i hemmet i lika hög grad. Eftersom pappanärvaro med barnen ses som väldigt positiv så uttrycks ofta att det viktigaste är att mannen tar hand om barnet och att detta står i direkt relation till hemarbetet. Det vill säga om barnen har en pappa som är

aktiv förälder visar kvinnan i relationen tacksamhet över detta. Hon kräver därför inte en mer rättvis fördelning av hemarbetet då detta enligt Bekkengen (2002) i förlängningen skulle kunna hota pappa-barn-förhållandet. Kan så vara fallet här? Eftersom vi bara har Emils resonemang kan vi inte veta, men att han själv förklarar det på det sättet han gör skulle kunna tyda på att så är fallet.

Tema 5 Den subjektiva upplevelsen av klasstillhörighet

I: Och sen skulle jag vilja fråga dig om du skulle beskriva dig, om man pratar klass, skulle du beskriva dig själv som tillhörande arbetarklass, som det ser ut nu?

E: Jao det skulle jag göra, eller jag vet inte riktigt jag har aldrig tänkt på det [skratt] [...] nä men nu när jag pratar om det så där ja då skulle jag säga att jag är arbetarklass (ja okej) det skulle jag säga. Jag ser mig inte som något annat än en vanlig golvarbetare i princip (nä okej) och inte så där att jag kommer till jobbet med slips och skjorta eller nånting utan finns det en möjlighet att dynga ned sig på jobbet så gör jag det. Jag är lite så, nä jag skulle nog aldrig kunna se ned på nån annan (nä) snarare tvärtom att jag ser ned på dom som ser neråt.

I: Men om man kommer med slips och skjorta och så tänker du mer medelklass eller skulle du tänka mer överklass?

E: Nää jag tror inte det funkar så längre, jag menar en som står och säljer kameror inne på stan har ju slips och skjorta och dom har ju varken utbildning eller något vidare värst bra lön på ett sånt jobb (nä) så att, nä jag tycker inte att det har med det att göra (nä) alls [...]

E: Ja asså överklass kan man väl känna att man kan sätta som stämpel på visst folk (ja just det). Men dom ska som ju vara synligt rika och verkligen vilja visa det också [paus]. Nog finns det dom som är väldigt rika har stora skogstillgångar eller nånting, men man har ingen aning om det. Ja men nä, det är väl inget jag varken funderar på eller pratar om, eller att jag sätter in folk i olika fack.

Emil har egentligen inte funderat över sin klasstillhörighet men efter en stund bestämmer han sig för att han kanske tillhör arbetarklass. Emil styrker denna uppfattning genom att relatera till klassmarkörer som att han är en "golvarbetare", och inte har "skjorta och slips" på jobbet. Emil relaterar också till överklass som att de är "synligt rika och vill visa det". Det framstår i samtalet som att det är ok att vara rik genom till exempel skogstillgångar, speciellt om man inte framhäver sin rikedom. Emil konstaterar dock att han inte vill sätta "folk i olika fack".

5.2.5 Daniel

Tema 1 Papparollen

Daniel jobbar heltid inom livsmedelsbranschen med ett fysiskt tungt och mansdominerat yrke. Daniels fru varvar arbetslöshet med vikariat på en stormarknad. Daniel och hans fru har tidigare levt ett vilt liv, men i och med att de blev föräldrar har det förändrats. Nu är friluftslivet och husvagnen väldigt stor del av deras liv, något som också speglar Daniels föräldraskap. Daniel beskriver sig själv som en väldigt aktiv pappa och att barnen och familjen är väldigt viktiga för honom;

D: [...] och det är ju en hel del med husvagnen vi har också. Vi sommarcampar och vi vintercampar och egentligen all den tid ledig tid vi får över i form av helger och sånt när man inte ska umgås med folk, den tiden tillbringar vi ju i husvagn (ja just det) så vi har blivit riktiga Svenssons men vi kör det fullt ut året runt (ja) Hardcore Svenssons.

D: [...] ja men som nu på helgerna det är ju underbart att vakna en solig lördagsmorgon fara upp i backen med barnen liksom och de åker själva (Mm). Det är inte det här att som man ser kanske i och med att vi har ju stått där i två vintrar nu många föräldrar lämnar ju inte grillkåtan eller husvagn, utan de skickar ju bara iväg ungarna. Att själv få vara med dem och åka det är fantastiskt, det är ju skitroligt, tycker jag. Så att man har ju försökt och styra dem till intressen som man själv tycker om, det är väl så jag har försökt i alla fall.

D: Jag tycker jag är den pappa jag hade tänkt bli (ja) det är jag faktiskt, men det är ju det är som jag ville det skulle bli (ja ok) det måste jag säga (mm) jag hade inte tänkt/ min tanke när jag hade barnen om hur jag skulle vara som pappa var att jag skulle lära dem ja men åka skidor och sånt där att de skulle få lära sig sånt i tidig ålder åka skridskor [...] jag tycker väl mina barn har den uppfostran jag vill att dem ska ha (Mm) lite slamsiga busiga ungar (ja) sen kanske andra föräldrar inte tycker att [skratt] att jag är en bra förälder (nä) men det kan jag inte göra nåt åt.

D: [...] tiden har försvunnit men i och med att familjen är ju ett av mina större mitt största intresse (Mm) och i och med att jag använder min fritid till att vara med familjen så blir det är ju som ingen belastning det är ju inte jobbigt (nä) utan det är ju nåt jag har valt att göra.

Daniel skulle kunna beskrivas att företräda en familjeorienterad maskulinitet vilket inte innebär att Daniel företräder ett könsneutralt föräldraideal. Daniels roll som pappa är på samma sätt som Curts föräldraskap helt uppbyggt på samvaron med barnen när de blivit äldre. Att detta får konsekvenser i förhållandet till barnen när de var yngre ser vi under nästa tema.

Tema 2 Att vara pappa är att kunna välja grad av delaktighet

Daniel berättar att han tog ut sin obligatoriska pappamånad;

I: Just det ehmm och sen tänkte jag fråga den här månaden då du var, du hade ju ändå varsin månad på varje barn, (jo) hur vad tyckte du om det? Då du väl var hemma den månaden?

D: Ja jag tyckte det var suveränt. Det enda jag ångra och det säger jag till alla mina kamrater som skaffar nytt för första gången, det är var inte så desperat att få vara hemma en månad utan jag hade ju önskat att jag hade haft kvar den där månaden. Jamen nu eller när dem är lite större när man kan göra grejer med barnen (ja) för jag menar vad gjorde jag med [dotterns namn] under min pappamånad, det enda hon gjorde var ju och skrika och gnälla eller grina och sova [...] ja näe alltså det jag menar var att jag fick ju inte ut nåt.

D: [...] när man ser tillbaka på det hade man gärna kunnat vänta (ja just det). När de är ett par år, ja men kunna vara och åka skridskor med dem (ja) jamen jag hade kunnat vara uppe i husvagn eller (precis) hittat på grejer. De var ju så jäkla små det gick ju inte och göra nånting med dem (nä). Så det enda man gjorde var ju att byta in dem och sitta och köra runt dem i bilen (ja) ja men man fick inte ut så mycket, och det fick väl inte dem heller antag.

[...]

D: Mitt problem är ju att jag minns inte den där pappamånaden ens (nä) så att den kan ju inte ha varit sådär överväldigande spännande (nä precis) inte med nån av dem.

När Daniel först får frågan om hur han upplevde sin föräldraledighet svarar han genast att han tyckte det var "suveränt". Vid närmare eftertanke kommer Daniel in på att han borde ha tagit ut föräldraledigheten senare och att han egentligen inte ens

minns sin föräldraledighet. Att pappors föräldraledighet framställs som en bonus och ett unikt tillfälle leder till att papporna går in i den med tanken på att det ska bli en lustfylld och kul period. Mäns föräldraledighet framställs alltså som till för mannens skull och inte för barnets (Bekkengen, 2002). Denna diskurs bygger som Votinius (2007) visar, på antaganden om att pappor *egentligen* vill ta föräldraledigt, men att de saknar insikt om sin vilja eller att de saknar de rätta instrumenten för att förverkliga sin intention. En stor del av försöken att få män att ta ut mer föräldraledighet har därför lagts på opinionsbildande verksamhet, riktat mot män i egenskap av pappor. Att Daniels upplevelse av att han inte "fick ut något" när han var ledig kan således användas som ett argument till att *inte* ta ut föräldraledighet. Att på detta sätt framställa pappaledigheten som enbart positiv för mannen kan alltså verka kontraproduktivt, något som är värt att ta i beaktande.

D: Nämen byta blöjor och sånt har vi givetvis delat på, men det där är ju också en del i att jag inte är så förtjust i spädbarnsåldern första månaderna därför att jag har ju ingen roll (nä). Jag menar barna ska suga tisse det är där födan är (ja) och det är där värmen är och det är där dem oftast blir lugna, så att det hänger ju som ihop hela kedjan. Är de griniga ja men till mamma och tisse (ja) så [skratt] själv har man ju bara jamen man har ju hållt i och försökt men det har ju blivit skrik och så till mamma och det är väl så jag ser spädbarnstiden.

Åter kan vi här se ett resonemang som bygger på ett självklart köntat föräldraskap. Daniel upplever att han inte har någon roll som pappa under första tiden. Han förklarar att det hänger ihop med amningen, barnen äter, får värme och trygghet hos mamman. Att Daniel skulle kunna ge värme och trygghet under de perioder när barnet inte är hungrigt kommer aldrig på tal. Diskursen om det självklart könade föräldraskapet begränsar och sätter upp ramar för vad som är möjligt att säga och tycka (Hagström, 1999; Magnusson, 2006). I Daniels berättelse om faderskapet verkar det inte finnas utrymme för att uttrycka alternativa praktiker eller förhållningssätt.

Tema 3 Är pappa jämställd?

Under intervjun med Daniel kom ofta frun in i samtalet, detta trots påpekanden (från Daniel) om att intervjun gällde Daniel och hans roll som pappa;

I: Och sen tänkte jag fråga hur ni har kommit fram till den här fördelningen hemma och om du känner dig nöjd med fördelningen som den ser ut?

D: [skratt] Jo jag är jättenöjd [skratt] jag vet ju inte om hon är lika nöjd

I: Nä men det var det som var min nästa fråga upplever du att/ [frun är nöjd? Inflikar frun]

D: Nä nog skulle jag kunna hjälpa till mer det skulle jag nog kanske

[Det är ju bara plocket jävla slängda sockar överallt inflikar frun] problemet är att jag störs inte av det och därför ser jag det inte, jag kliver ju över det [kaffemuggar och inflikar frun] ja men det stör mig inte alltså jag kan inte se problemet med att det står framme lite grejer [smulor på bordet inflikar frun]

I: Men det här är alltså något som ni brukar diskutera eller?

D: Ja det har ju kommit upp ibland [skratt] nä asså det är väl ingen stor det är ingen stor grej. Däremot när hon får utbrott på barna för att dom slänger grejer överallt, då brukar jag få min beskärda del också samtidigt (ja) så att nä [jag skäller ut kollektivt inflikar frun] hon skäller ut kollektivt exakt, bra sagt [riktat till frun]

Det här blir en speciell situation eftersom samtalet inte längre bara rör sig mellan mig och informanten. Jag väljer ändå att ta med detta stycke för att illustrera hur Daniel resonerar och hur hans fru också interagerar i samtalet. Daniel var en av dem som levde i det mest traditionellt könade parförhållandet. Frun hade ansvar för och skötte både barn, hem och hushåll. Vi kan här se hur Daniel trots fruns uppenbara missnöje tar det med ro och förklarar att han inte "ser det" eller att det inte "stör" honom. Daniel kan alltså hävda att "sån är jag" och därmed slippa undan ansvaret. Att frun skäller ut barnen och Daniel kollektivt uppfattas av Daniel som positivt och föranleder inte till protester. Detta är som tidigare nämnts ett sätt att upprätthålla den ojämna fördelningen i hemmet. Att betraktas som inkompetent blir ett effektivt sätt att slippa undan.

Tema 4 Positioneringar i föräldraskapet utifrån egna och andra föräldrar

D: Jag anser mig alltså jag anser mig ha en bra uppfostran eller uppväxt (ja) men eh [paus] min pappa är ju uppvuxen under andra förhållanden. Det var ju kanske mer mammor som var hemma och pappa jobba. Jag kan inte minnas en enda dag min pappa vårda sjukt barn till exempel (nä) och jag kan inte minnas att farsan har nog har han/ han var med mig och åkte skridskor kanske en gång liksom, men han har ju de jobbade på ett helt annorlunda sätt på den tiden och det så även min pappa han hade inte tid [...] så att det var ju min mamma då (ja) jag anser mig ju själv ha mer insyn och kontakt med mina barn än vad min pappa hade (just det) och då menar jag ingenting negativt till min far (nä) jag menar bara att det var andra tider då, och det där har vi diskuterat på jobbet också (ja ok). Det är ingen av mina [yrkes]kollegor heller som har haft farföräldrar som har varit hemma med vård av barn till exempel (nä). Även om de hade möjlighet att göra det på den tiden, men det var ju absolut ingen, så att jag tror det bland de äldre kan det ju vara det hära: Vård av barn har du skilt dig? [pratar med tillgjord röst som en gammal gubbe] det får man ju ofta höra lite så på jobbet liksom jag byter om med en karl som jag jobbat med nu i tio år, han är ju bara en femtio kanske han skojar jämt om det där (ja ok) Vård av [paus] men har du ingen fru? Har du skilt dig? [pratar med tillgjord röst som tidigare] du vet han skojar lite [...]

I: Ja men du är det som ett medvetet val att du ville vara mer aktiv eller?

D: Absolut! framförallt fritidsmässigt att man hade väl kanske önskat att farsan hade varit med oss då vill jag minnas att man, men sen när man vart lite äldre då var man ju ändå bara med polarna (ja). Men när man var kanske riktigt liten, då hade man kunnat önska att man hade kunna fått fara och åka skidor mer [...]

Daniel berättar om sin pappa som frånvarande under uppväxten. Daniel riktar dock ingen kritik mot sin pappa utan konstaterar att det var "andra förhållanden" då. Daniel berättar att det fortfarande finns folk, till exempel hans kollega som har den här "gammeldags" synen på föräldraskapet. Kollegan skojar när Daniel har tagit ut vård av sjukt barn. Det blir tydligt att Daniel tycker att kollegans synsätt är förlegat och att Daniel tagit till sig ett nytt (i relation till den äldre generationen) förhållningssätt i denna fråga. Intressant här är hur ett aktivt föräldraskap med de äldre barnen blir en *självklarhet* för Daniel trots avståndstagandet från det yngre barnets behov.

D: Just i och med att vi har husvagn uppe i ett skidområde så anser jag mig själv vara mer aktiv med mina barn i och med att jag det kan jag säga. Men mina kompisar är jätteduktiga på de gör väl andra saker med barnen (just det) så att näe jag tycker vi [paus] jag tycker vi är ganska bra pappor.

D: [...] sen finns det ju dem man [paus] man tycker en del har som otrolig tid med sina barn och kanske, ja man kan känna ibland att man bara jobbar och sover när man kommer hem, man kanske skulle kunna göra ännu mer med sina barn (ja ok) nog kan man titta lite avundsjukt på andra.

När Daniel jämför sig med andra föräldrar så anser sig Daniel vara ”mer aktiv med sina barn” än många andra. Att Daniel känner en stolthet över att han är aktiv med sina barn är genomgående under vårt samtal. Daniel hade föresatt sig att, i motsats till sin egen pappa, vara en pappa som har en aktiv fritid med barnen. Något som han uppenbarligen också lyckats med. Ibland kan Daniel jämföra sig mot andra pappor som verkar ha ”otroligt mycket tid” till sina barn och känna en viss avundsjuka. Daniel kopplar ihop sin tidsbrist med jobbet som gör att han blir fysiskt slutkörd och då inte har samma ork att göra saker med barnen.

Tema 5 Den subjektiva upplevelsen av klasstillhörighet

I: Skulle du beskriva dig själv som tillhörande arbetarklass?

D: Definitivt! (ja) stolt arbetare är jag.

D: Jag har ju bra lön, jag har ju väldigt bra lön ja i såna fall är jag ju kanske inte jag vet inte hur jag ska definiera det. Jag tjänar ju bra på det jag gör annars skulle jag definitivt inte ha det kvar [...] man sliter ut sig i axlar nacke och rygg (ja just det) nu har jag inte dem problemen än, men så är verkligheten, men jag har ganska bra betalt för det jag gör men det är på bekostnad av kroppen.

D: [...] men arbetarklass det är ju en som jobbar med kroppen i mina ögon, sen är det ju ändå [paus] en pengafråga. Medelklass är väl lite de har lite mer och överklass det är dem som har råd med riktigt fina hus och bilar i mina ögon [...]

Daniel konstaterar att han är en ”stolt arbetare”. Att på detta sätt prata om klass kan troligtvis relateras till diskursen om den manliga arbetarklasshjälten (Skeggs, 2004). Daniel jobbar för lönen men priset han betalar är högt, snittåldern för hur länge man kan vara verksam inom den yrkeskategori Daniel tillhör är 39 år.

D: Ja vi skulle definitivt byta bostad [skratt] vi skulle bo på landet då (ja) det skulle vi det är vi väl ganska överens om. Då skulle vi ha ett hus på landet med ett stort stall och ett djävulskt stort garage (ja precis) och en massa roliga leksaker. Nä men vi skulle väl inte ändra livsföringen absolut inte vi skulle nog leva på samma sätt.

I: Men om nån då kom och frågade är du medelklass nu tror du att du skulle/

D: Jag skulle nog inte göra det (nä) man är väl arbetarklass i blodet på nåt sätt. Det skulle vara en arbetarklass med tur då (jaha skratt)

D: [...] det är klart far jag ut på golfbanan och ser ut såhär [visar upp sina armar som är täckta av tatueringar] så känner jag mig ju som en arbetarklass (just det) och då kan jag ju direkt peka ut dem som är överklass (ja ok). Så det beror ju på vilka situationer man hamnar i. De flesta av mina vänner ser ut såhär också så att där känner man sig ju hemma, men nä jag vet inte, nä det tycker jag inte, jag har ganska lätt och smälta in/ eller smälta in jag menar komma överens med (ja) med folk i alla olika klasser, allt från ja från lågklass vad kallas det underklass till överklass då, jag vet inte jag har vänner i alla skikt.

Om Daniel och hans fru blev rika skulle de inte ändra livsföring. Daniel skulle fortsätta känna sig som arbetarklass och konstaterar att ”arbetarklass är man i blodet”. Även fast Daniel kopplar ihop högre klasser med bättre ekonomiska förutsättningar så skulle ökad rikedom för honom innebära att fortfarande vara arbetarklass fast en

”arbetarklass med tur”. Daniel relaterar till tatueringar som en arbetarklassmarkör och han tror sig också direkt kunna peka ut vilka som är överklass på golfbanan. Daniel själv konstaterar att han har vänner från alla skikt.

6 Sammanfattande diskussion och slutsatser

Det som blir tydligt i denna studie är hur pappor, till skillnad från mammor, kan välja grad av delaktighet i föräldraskapet. Som man och pappa kan man välja att vara en ”Anton” eller en ”Curt” utan att det blir särskilt problematiskt. Att föräldraskapet i allra högsta grad fortfarande är byggt på olika premisser beroende på om du är man eller kvinna visar sig tydligt genom männens förklaringar. För papporna handlar det om valmöjligheter och egna positiva upplevelser, inte om det självklart villkorlösa, ansvarstagande föräldraskapet som förutsätts för mammor.

Informanterna i studien beskriver sitt faderskap i termer av närvaro och engagemang i barn och familj. Hur detta engagemang ser ut skiljer sig däremot mellan papporna. Anton och Benjamin beskriver ett mer könsneutralt föräldraskap där det inte verkar uppstå några hinder att vara en aktiv, delaktig pappa redan från barnets första tid i livet. Curt och Emil beskriver ett mer självklart könat föräldraskap där det aktiva föräldraskapet startar när barnen blivit äldre. Både Curt och Daniel beskriver relationen till de yngre barnen som problematiskt. Curt upplever att hans frihet begränsas av ett barn som ”hänger honom i benet” när han vill göra annat. Historiskt sett har män haft starkare avgränsningar än kvinnor mot andras behov (Magnusson, 2006), vilket blir problematiskt i relation till yngre barn, som främst behöver omvårdnad. Daniel upplever att han som pappa egentligen inte har ”någon roll” första tiden. Diskursen om moderskap och faderskap som uppbyggt på olikhet (Bekkengen, 2002) reproduceras här både genom tal och genom vardagspraktik. Emils faderskap präglas både av en längtan och orientering mot barn och även av en vilja att vara den ”moderna jämställda” pappan. Detta kompliceras dock av det faktum att Emil stött på motgångar i sina försök att vara delaktig. Emils känsla av utanförskap under barnets första tid förklaras av honom i termer av biologiska och psykologiska faktorer som amningen och det speciella band som uppstår mellan mor och barn. Det är en vanligt förekommande diskurs i både rådgivningslitteratur och hos barn- och mödravårdscentraler (Hagström, 1999; Bekkengen, 2002; Hwang, 2005).

Vardagslivet med barnen är hos de flesta av papporna kantat av berättelser om aktivitet, sport och friluftsliv. Att pappor traditionellt sett har ansetts vara förknippade med äldre barn och aktiviteter kan sägas ha varit en relativt dominant diskurs (Plantin, 2001; Bekkengen, 2002; Magnusson, 2006). De pappor som pratar i termer av närhet och omvårdnad i relation till barnen är Anton och Benjamin. Benjamin förklarar det som att hans yrke har inverkat, han är van att ta hand om och vårda människor. Detta sätt att tala om positiv korrelation mellan vårddycke och faderskap var också vanligt förekommande i Chronholms (2004) studie. Att de andra papporna

inte på samma sätt beskriver närhet och omvårdnad behöver naturligtvis inte betyda att de inte känner närhet till sina barn. Deras berättelser om faderskapet görs dock inte på det sättet.

Alla pappor i studien framhåller familjen som väldigt viktig. När de ska rangordna vilket som är viktigast av yrke, familj och fritid säger alla utom Curt familjen. ”Allt handlar om ekonomi därför måste jag sätta jobbet först” förklarar Curt sin prioritering. I förhållande till sina partners så framträder en bild av att papporna har en stor flexibilitet i sitt föräldraskap. Papporna kan välja grad av delaktighet, något som står i kontrast till att mammans roll anses så självklar att den inte blir ett föremål för förhandling (Magnusson, 2006). Att handlingsutrymmet för papporna är stort innebär att mammorna görs till den huvudansvariga föräldern där det står pappan fritt att välja hur delaktig han vill eller kan vara. När pappornas delaktighet inte är stor, kan jämförelser göras mot till exempel den äldre generationens pappor eller andra ”sämre” pappor och män, och därigenom kan de legitimera sina egna handlingar och val. När delaktigheten är större bemöts mannen ofta med uppskattning (Bekkengen, 2002). Benjamins val att ta en längre föräldraledighet än *normalt för män* illustrerar detta på ett tydligt sätt. Han har fått reaktioner som att det var ”fint gjort”.

Att jämförelser och positioneringar intas mot andra män och pappor, och inte mot mammor eller kvinnor, är något som också får konsekvenser. Tolkningsramarna runt föräldraskapet, som är olika beroende på vilket kön man tillhör, döljer eventuella orättvisor i parrelationen och upprätthåller på det sättet en maktstruktur (Bekkengen, 2002). I pappornas berättelser framkommer, inte bara genom det de säger utan genom det som utelämnas, att föräldraskapet ser olika ut och bygger på olika premisser beroende på om du är man eller kvinna. Vissa av de könade självklarheterna i vardagen som hur, eller varför, man gör saker på ett speciellt sätt, är så vanliga och självklara att de sällan blir diskuterade. De framkommer dock som ett mönster av retoriska förklaringar och vardagspraktiker, vilket är vad man inom diskurspsykologin vill synliggöra (Magnusson, 2006). När vi ser på hur vardagslivet beskrivs i form av vem som gör vad i hemmet kan vi konstatera att fördelning av hushållarbetet i högsta grad baseras på kön. I de fall där det uppstår ett behov av att förklara fördelningen framkommer ett stort antal vanliga tolkningsrepertoarer (Magnusson, 2008). Det blir också viktigt att framhålla det faktum att det inte går att sätta likhetstecken mellan en engagerad, delaktig pappa och jämställdhet. Att vara en delaktig pappa handlar om relationen till barnet emedan jämställdhet handlar om relationen mellan man och kvinna.

Har klasstillhörigheten inverkat på sättet att ge faderskapet betydelse? Det kan nog inte ges ett enkelt eller entydigt svar på den frågan. Det skulle kunna tolkas som att de två pappor som företräder ett mer könsneutralt föräldraskap faktiskt är de två som också är osäkra på sin klasstillhörighet. Benjamins subjektiva känsla är att han tillhör medelklass och Anton är också osäker i sin klassposition. Curt och Benjamin som båda utan problem placerar sig i arbetarklassen är också de som har det mest traditionellt könade föräldraskapet. Emil hamnar återigen i en mellanposition. Han placerar sig med viss tvekan som arbetarklass och han uttrycker sig i termer av att han försöker vara en modern pappa. Han har också tagit ut mer föräldraledighet än både

Emil och Curt. Hur ska man då förhålla sig till dessa resultat? Det går naturligtvis inte att dra några generella slutsatser utifrån enbart dessa individer men det lämnar ändå utrymme för reflektion. Hur påverkar den subjektiva upplevelsen av klass? Klass upplevs trots allt som en realitet för de allra flesta och många anser sig tillhöra någon klass. Det finns därför en funktion med att studera hur känslan av klasstillhörighet påverkar vardagspraktiker som tal, relationer, känslor och handling (Karlsson, 2005).

Som jag skrev i inledningen av detta arbete ville jag genom min studie sätta fokus på arbetarklasspappors berättelser om sitt föräldraskap, vilket jag också tycker mig ha genomfört. Min ambition var inte att dra några långtgående generella slutsatser, vilket jag inte heller gör, men resultaten i studien väcker en fortsatt nyfikenhet och lust till att undersöka hur människors relationer och positioner i samhället inverkar i vardagslivets alla delar.

Referenser

- Ahrne, G., Roman, C. (1997). *Hemmet, barnen och familjen: förhandlingar om arbete och pengar i familjen*. SOU 1997:139.
- Annfelt, T. (2008). From soft fathers to the rights of the sperm? Biologism as a heteronorming resource. Ur Magnusson, E., Rönnblom, M., Silius, H. (Red.). *Critical studies of gender equalities: Nordic dislocations, dilemmas and contradictions*. Stockholm: Makadambok.
- Bekkengen, L. (2002). *Man får välja - Om föräldraskap och föräldraledighet i arbetsliv och familjeliv*. Malmö: Liber.
- Billig, M. (1997). Discursive, rhetorical and ideological messages. Ur McGarty, C., & Haslam, A. (red.). *The message of social psychology*. Oxford: Blackwell.
- Chronholm, A. (2004). *Föräldraledig pappa - Mäns erfarenheter av delad föräldraledighet*. Göteborg: Intellecta Docusys.
- Connell, R. W. (1996). *Maskuliniteter*. Göteborg: Daidalos.
- Connell, R. W. (2003). *Om genus*. Göteborg: Daidalos.
- De los Reyes, P., Red. (2006). *Om välfärdens gränser och det villkorade medborgarskapet*. SOU 2006:37.
- Edley, N. (2001). Analysing Masculinity: Interpretative Repertoires, Ideological Dilemmas and Subject Positions. Ur Wetherell, M., Taylor, S. & Yates, S. J. (red.). *Discourse as Data. A guide for analysis* (s. 189-228). London: Sage.
- Edley, N. (2006). Never the twain shall meet: A critical appraisal of the combination of discourse and psychoanalytic theory in studies of men and masculinity. *Sex roles*, Vol.55:601-608.
- Fincher, R. (2007). Space, Gender and Institutions in Processes Creating Difference. *Gender, Place & Culture: A Journal of Feminist Geography*, Vol.14(1): 5-27.
- Foucault, M. (1978). *The history of sexuality Volume I: An introduction*. New York: Random House, Inc.
- Hagström, A. (1999). *Man blir pappa - Föräldraskap och maskulinitet i förändring*. Lund: Academic Press.

- Hesse-Biber, S., Yaiser, M., Red. (2004). *Feminist perspectives on social research*. Oxford: Oxford University press.
- Holmberg, C. (1993). *Det kallas kärlek – En socialpsykologisk studie om kvinnors underordning och mäns överordning bland unga jämställda par*. Göteborg: Anamma förlag.
- Karlsson, L. (2005). *Klassidentitetens subjektiva dimension*.
- Klinth, R. (2005). *Pappaledighet som jämställdhetsprojekt*. SOU 2005:66.
- Magnusson, E. (2003). *Genusforskning inom psykologin- bidrag till psykologisk teori och praktik*. Kalmar: Lenanders grafiska AB.
- Magnusson, E. (2006). *Hon, han och hemmet: Genuspsykologiska perspektiv på vardagslivet i nordiska småbarnsfamiljer*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Magnusson, E. (2008). The Rhetoric of Inequality: Nordic Women and Men Argue against Sharing House-work. *NORA, Nordic Journal of Feminist and gender research*. Vol.16(2):79-95.
- Plantin, L. (2001). *Mäns föräldraskap- Om mäns upplevelser och erfarenheter av faderskapet*. Göteborgs Universitet: Institutionen för socialt arbete.
- Skeggs, B. (2004). *Class, self and culture*. London and New York: Routledge.
- Staunæs, D. (2003). Where have all the subjects gone? Bringing together the concepts of intersectionality and subjectification. *Nora, Nordic Journal of Women's Studies*. Vol.11(2):101-110.
- Votenus, J., J. (2007). *Föräldrar i arbete - En könskritisk undersökning av småbarnsföräldrars arbetsrättsliga ställning*. Riga: Livonia Print.
- Westerlund, L., Lindblad, J., Larsson, M., (2005). *Föräldraledighet och arbetstid - Hur mycket jobbar föräldrar som varit hemma med barn*. Rapporten kan beställas från www.lo.se
- Wetherell, M. (1998). Positioning and interpretative repertoires: conversation analysis and poststructuralism in dialogue. *Discourse & Society*. Vol.9 (3):387-412.
- Wetherell, M., Edley, N. (1998). Gender practices: Steps in the analysis of men and masculinities. Ur Henwood, K., Griffin C., Phoenix, A., Red. *Standpoints and differences: essays in the practice of feminist psychology*. London: Sage.

Winther Jørgensen, M., Phillips, L. (2000). *Diskursanalys som teori och metod*.
Lund:Studentlitteratur.

INTERVJUGUIDE

Bakgrundsfrågor

Namn: _____

födelseår: _____

Utbildning, utbildningsnivå: _____

Yrke, arbetsplats: _____

Sammanboende sedan: _____

Partners yrke, utbildning: _____

Antal barn egna/gemensamma: _____

Barnens ålder och kön: _____

Boendeform: _____

Uppväxtort och boendeform: _____

Dina föräldrars yrken: _____

VARDAGSLIVET

1. Jag tänkte börja med att fråga dig lite om jobbsituationen i er familj. Jobbar du heltid eller deltid? Vilka arbetstider har du? Jobbar din partner heltid eller deltid? Hur ser hennes arbetstider ut?
2. Trivs du med jobbet?
3. Om du skulle rangordna, hur viktigt är jobbet jämfört med familj och andra intressen?
4. Om vi börjar med att se på en vanlig dag hemma hos er. Hur ser morgonrutinerna ut med väckning av barnen, att ordna frukost, lämna på dagis? Är det någon av er som oftare gör vissa av sakerna eller hur delar ni?
5. Hur ser eftermiddagsrutinerna ut? Hämtning på dagis eller skola, laga middag, städar bort efter middag? Är det någon av er som oftare gör vissa av sakerna eller hur delar ni?
6. Hur går det till när ni lägger barnen på kvällen? Har ni några speciella rutiner?
7. En vanlig helg hur kan den se ut? När stiger ni upp, vem ordnar frukost? Vad brukar ni göra med barnen? Har ni några speciella aktiviteter?
8. Hur gör ni när barnen blir sjuka? Är det någon som oftare stannar hemma? Hur bestämmer ni vem som stannar hemma den dagen?
9. Hur ser reaktionerna på din arbetsplats ut om man stannar hemma med sjuka barn? Säger arbetskamraterna något?
10. Nu kommer jag att fråga en mängd frågor om vem som gör vad hemma hos er, eller om och hur ni delar?
11. plockar upp och håller ordning
12. dammsuger
13. diskar
14. tvättar

Bilaga 1

15. planerar mat
16. matinköp
17. inredning, gardiner, blommor
18. trädgårdsskötsel
19. Går på föräldramöten
20. BVC-besök
21. tandläkarbesök
22. Hur har ni kommit fram till den här fördelningen och är du nöjd med den?
Upplever du att din partner är nöjd?
23. Hur ser övrig planering ut i er familj? Jag tänker då på saker som att planera för vilka kläder barnen har? När nya klädesinköp behöver göras osv.?
24. Vem har koll på födelsedagar och/eller andra aktiviteter som rör barnen?
25. Har du några fritidsintressen/aktiviteter? Kan du i sådana fall berätta vilka och hur ofta du ägnar dig åt dem?
26. Har din partner några fritidsintressen/aktiviteter? Vilka och hur ofta ägnar sig hon åt dem?
27. Har detta förändrats sedan ni fick barn? Har ni mer eller mindre aktiviteter eller har det förändrats på andra sätt?
28. Är du nöjd med mängden/tiden du har till fritidsintressen och aktiviteter?
29. Upplever du att din partner är nöjd?

FÖRÄLDRALEDIGHET

30. Hur delade ni föräldraledigheten och hur kom ni fram till den fördelningen?
31. Var ni nöjda med den fördelningen eller hade ni velat göra på något annat sätt?
32. Om du var föräldraledig, hur tyckte du det var?
33. Skulle du vara föräldraledig på samma sätt om ni fick fler barn?

34. Hur kunde en vanlig dag under föräldraledigheten se ut? Hade du/ fick du egna rutiner eller fanns det redan rutiner som du följde?
35. Har du några erfarenheter av öppen förskola eller andra aktiviteter med barnet under föräldraledigheten? Var det både mammor och pappor du träffade där i sådana fall och vad tyckte du om att träffas på det sättet?
36. Om du har erfarenheter av öppen förskola eller annat, hur tycker du att du som pappa blev bemött av personalen?
37. Hur såg attityderna från arbetsgivaren ut vid din föräldraledighet?
38. Hade arbetskamraterna synpunkter på föräldraledighet och hur såg de ut i sådana fall?

ATT HA BARN

39. När du och din partner skulle få barn/ första barnet, hur länge hade ni varit tillsammans?
40. Hade ni pratat mycket om det innan eller var det något som ”bara blev”?
41. Om ni pratade om det innan, hade du/ ni funderingar på tidpunkten, ålder, ekonomi, jobb?
42. Funderade ni redan då på om ni ville ha flera barn? Hur och om era liv skulle förändras?
43. Hur upplevde du graviditeten? Pratade ni mycket om den?
44. Läste du tidskrifter, faktaböcker eller annat om graviditet eller föräldraskap under den här tiden? Gjorde din partner det?
45. Gick ni på någon typ av föräldrautbildning inför barnets födelse? Hur tyckte du i sådana fall att det var?

Bilaga 1

46. Hur upplevde du förlossningen? Vad upplevde du var dina uppgifter under förlossningen? Hur upplevde du bemötandet från vårdpersonalen mot dig som blivande pappa?
47. Hur upplevde du första tiden med barnet?
48. Hur mycket var du hemma?
49. Hur fungerade det med matning, blöjbyten, badning under den första tiden, delade ni på uppgifterna eller gjorde någon mer av något?
50. Hur såg barnets och er sömn ut under den första tiden? Fick ni stiga upp på nätterna och hur såg den fördelningen ut i sådana fall?
51. Hur tycker du att det är att ha barn som är lite äldre, jämfört med att ha spädbarn?
52. Vid vilken ålder började barnet/barnen dagis (eller annan barnomsorg)? Hur kändes det? Hur gick inskolningen till?
53. Skulle du kunna berätta om ditt/ dina barns personligheter, är de lika eller olika? Vad brukar du göra med dem? Gillar de någon speciell lek eller aktivitet tillsammans med dig?
54. Hur skulle du beskriva dig själv som förälder? Om du jämför med dina egna föräldrar?
55. Har du funderat över hur du är som pappa i jämförelse med andra vänner, släktingar eller bekanta?
56. Upplever du att det är skillnad på hur du trodde att du skulle bli som förälder innan du fick barn och hur du nu är?
57. Skulle du kunna berätta om ditt/ dina barns personligheter, är de lika eller olika?
58. Vad brukar du göra med dem? Gillar de någon speciell lek eller aktivitet tillsammans med dig?
59. Finns det något du upplever som mindre roligt att göra med barnen?
61. Vad har varit största förändringen för dig med att få barn? Vad har varit största förändringen för er som familj och partners med att få barn?

YRKESIDENTITET

62. Det jobb du har nu, hur kom det sig att du började jobba där? Hade du jobbat med annat innan?
63. Skulle du kunna berätta lite om din arbetsplats, vad som gör att du trivs eller inte trivs där? Hur är stämningen, arbetskamraterna?
64. Hur ser löneläget för ditt yrke ut? Är det en bra, tillräcklig lön eller borde den vara bättre?
65. Har du funderat över något annat, byta yrke eller vidareutbilda dig?
66. Vilket fack tillhör du?
67. Är du fackligt aktiv?
68. Skulle du beskriva dig själv som tillhörande arbetsklass?
69. Tycker du att arbetarklass, medelklass och överklass är begrepp som är relevanta att använda sig av?
70. Har du personligen någon gång märkt av situationer eller tillfällen då klasstillhörighet fått/eller har betydelse och påverkat i sådana fall hur och när?
71. Är det någonting du funderar över, någon fråga som du tycker jag glömt ställa, eller något annat du upplevt under intervjun som du vill ta upp innan vi avslutar?

STATISTISKA CENTRALBYRÅN

Socioekonomisk indelning (SEI) 1982. Mis 1982:4, SCB

Klassindelning och definitioner

Kod Socioekonomiska grupper

Definitioner/Kriterier

11-22 ARBETARE

Yrken normalt organiserade inom LO.

11 Ej facklärd, varuproducerande

Yrken där det normala kravet på utbildning efter grundskola är mindre än två år. Sysselsatta med varuproduktion

12 Ej facklärd, tjänsteproducerande

Yrken där det normala kravet på utbildning efter grundskola är mindre än två år. Sysselsatta med tjänsteproduktion

21 Facklärd, varuproducerande

Yrken där det normalt krävs minst två års utbildning efter grundskola. Sysselsatta med varuproduktion

22 Facklärd, tjänsteproducerande

Yrken där det normalt krävs minst två års utbildning efter grundskola. Sysselsatta med tjänsteproduktion

Bilaga 3

Hej!

Tack för att du valt att ställa upp på denna intervju, jag vill vara säker på att du har fått den information som du har rätt till innan vi startar själva intervjun och ber dig därför att läsa igenom detta informationsblad.

Jag läser sista terminen på psykologprogrammet och skriver på mitt examensarbete som främst handlar om pappor, föräldraskap och vardagslivet i en barnfamilj.

* Intervjun som vi nu kommer att göra tar ungefär 1,5 timme.

* Intervjun spelas in.

* Materialet kommer att aidentifieras så långt det är möjligt, jag kommer till exempel inte att uppge ditt namn i uppsatsen.

* Inspelningarna kommer att skrivas ut ordagrant och jag kan komma att citera stycken av det du berättar i min uppsats, ljudfilerna förstörs efter att utskriften är färdig.

* Du har rätt att när som helst välja att avsluta intervjun eller välja att inte svara på vissa frågor.

* Du får gärna avbryta mig både efter, men även under intervjun, om det är något du funderar över eller vill fråga om.

Jag är intresserad av dina upplevelser och erfarenheter, det finns således inga rätt eller fel när du svarar på frågorna. Intervjun kommer i stora drag att röra sig runt följande områden:

Vardagslivet

Föräldraledighet

Att ha barn

Yrkesidentitet

Om du vill komma i kontakt med mig efter intervjun kan du maila mig: saalim99@student.umu.se

Eller ringa:
070-xxxxxx

Återigen tack för din medverkan! Sandra Lindström

